

Jaarverslag

Schooljaar 2019-2020

Regionaal Bureau Leerlicht

September 2020

Voorwoord en samenvatting

Voor u ligt het jaarverslag over schooljaar 2019/2020 van het Regionaal Bureau Leerplicht (RBL). In dit jaarverslag rapporteren zij over de resultaten op het gebied van leerplicht, kwalificatieplicht en de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie Voortijdig Schoolverlaten (RMC-functie). Het regionaal uitvoeren van deze taken heeft vele voordelen, zoals eenduidig beleid, hogere kwaliteit, efficiency, schaalvoordelen en makkelijk samenwerken met andere regionaal georganiseerde partners zoals scholen.

Alle kinderen in Nederland hebben recht op onderwijs en moeten de kans krijgen zich te ontwikkelen om een positieve basis te leggen voor hun toekomst. Door zich te ontplooiën en onderwijs te volgen, worden zij toegerust om deel te nemen aan de samenleving en vergroten zij de kans op een arbeidsplek die aansluit bij hun talenten en interesses.

Medewerkers van het RBL zetten zich elke dag met hart en ziel in om thuiszitters tegen te gaan, schooluitval te voorkomen en jongeren te begeleiden naar een positieve, zelfstandige toekomst. Dit doen zij samen met jongeren, ouders, onderwijs, jeugdhulp en andere relevante partijen. Hierin is maatwerk essentieel. Elke jongere heeft zijn of haar eigen verhaal. De oplossing die voor de ene jongere passend is, is dat niet altijd voor de ander. Natuurlijk is het RBL bij het behalen van deze doelen afhankelijk van de jongere zelf, ouders en netwerkpartners.

Door de Corona-crisis is het schooljaar allerm minst standaard geweest. Het RBL heeft wendbaar ingespeeld op de veranderende wensen van scholen en de maatschappij, door alle jongeren die 'buiten beeld' dreigden te raken op te sporen, als het moest door middel van straatbezoeken. De samenwerking tussen scholen, RBL en Jeugd- en Gezinsteams (JGT's) hierin verliep voorspoedig.

Het RBL is constant in ontwikkeling. Vanaf 2019-2020 is de werkwijze rondom thuiszitters geïntensiveerd. Hierdoor kunnen wij u in dit jaarverslag voor het eerst een compleet beeld van het aantal thuiszitters in uw gemeenten laten zien. Ook aan de ingezette pilots op het gebied van 18plus verzuim kunt u zien dat het RBL continu werkt aan ontwikkeling en verbetering, met als doel steeds meer jongeren uit onze regio een goede toekomst te bieden.

In dit jaarverslag geeft het RBL inzicht in de belangrijkste cijfers en trends op het gebied van thuiszitters, voortijdig schoolverlaten en verzuim in uw gemeenten. Het doet mij deugd dat thuiszitters en VSV'ers elk jaar beter in beeld zijn bij het RBL en dat het stukje bij beetje vaker lukt om kinderen en jongeren terug naar school of een andere zinvolle dagbesteding te leiden – alhoewel de uitdagingen groot blijven. Het dalende aantal verzuimmeldingen in het voortgezet onderwijs, het stijgende aantal trajecten en de dalende verzuimrecidive vind ik eveneens hoopvol.

In het jaarverslag vindt u de duiding bij deze en andere ontwikkelingen en de voornemens en acties die het RBL eraan koppelt. Tevens zijn wij zo vrij u enkele adviezen mee te geven. Ik ga ervan uit dat dit jaarverslag u een goed inzicht geeft in de activiteiten van het RBL en de resultaten die hiermee bereikt zijn.

Fred van Trigt

Lid Dagelijks Bestuur Holland Rijnland

Portefeuillehouder voor het Regionaal Bureau Leerplicht

Inhoudsopgave

Voorwoord en samenvatting.....	2
Inleiding: missie van het RBL	4
Doelstelling 1 – Wij dragen bij aan het terugdringen van thuiszitten	5
1.1 – Inleiding en definities.....	5
1.2 – Samenvatting: 508 kinderen in onze gemeenten zaten afgelopen schooljaar langer dan drie maanden thuis.....	6
1.3 – Thuiszitters mét een schoolinschrijving	8
1.3.1 – 146 op een school ingeschreven kinderen gingen langer dan 3 maanden helemaal niet naar school	8
1.3.2 – Veel thuiszitters met schoolinschrijving hebben wel zinvolle dagbesteding	9
1.3.3 – Procesregie RBL lijkt voorzichtig vruchten af te werpen	10
1.3.4 – Preventie is essentieel bij tegengaan van thuiszitten	10
1.3.5 – Impact van Corona op langdurig verzuimers	11
1.4 – Leerplichtige thuiszitters zonder schoolinschrijving.....	12
1.4.1 – Ruim de helft van langdurig absoluut verzuimers is afkomstig van mbo	12
1.4.2 – Iets minder langdurig absoluut verzuimers vanuit PO, VO, of zonder eerdere inschrijving	13
1.4.3 – Iets minder meldingen, relatief vaker (terug) naar school	16
1.5 – Thuiszitters zonder leerplicht.....	17
1.5.1 – 184 kinderen met een vrijstellingen 5 onder A.....	17
Doelstelling 2 – Wij dragen bij aan het tegengaan van VSV	19
2.1 – VSV-aanpak gezamenlijk, in dit verslag focus op inzet RBL	19
2.2 – Grootste deel VSV'ers in beeld	20
2.2.1 – Aandeel bereikte nieuwe uitvallers door Corona licht gedaald, van 85 naar 79%	20
2.2.2 – Meest genoemde oorzaak van uitval: verkeerde opleidingskeuze	21
2.2.3 – Percentage bereikte oud-VSV'ers verder gestegen van 41% naar 53%, ondanks Corona	22
2.3 – Dagbesteding VSV'ers: merendeel is naar tevredenheid aan het werk.....	23
2.3.1 – In alle gemeenten stijgt het aantal VSV'ers zonder werk.....	23
2.4 – Meer begeleidingstrajecten door het RBL.....	25
2.4.1 – Aantal begeleidingstrajecten gestegen	25
2.4.2 – RBL helpt meer VSV'ers aan onderwijsplek of werk.....	27
2.5 – Alle Praktijk- en Speciaal onderwijsjongeren blijven in beeld	28
Doelstelling 3 – We dragen bij aan het terugdringen van verzuimrecidive.....	29
3.1 – Inleiding – Rol RBL bij verzuim.....	29
3.2 – Sterke impact Corona op schoolverzuim	30
3.2.1 – Aantal verzuimmeldingen daalt door Corona	30
3.2.2 – Tijdens Corona-periode bereikt het RBL jongeren buiten beeld	30
3.3 – Tot en met februari: minder verzuim op V(S)O, ruwweg evenveel op mbo	31
3.3.1 – Verschillen in verzuim tussen gemeenten	31
3.3.2 – Verzuimrecidive daalt	32
3.3.3 – Corona versterkt band RBL met PO.....	33
3.3.4 – Voortgezet Onderwijs meldt flink minder verzuim.....	34
3.3.5 – MBO 18-min: meer verzuim gemeld, slechts een deel opgepakt.....	36
3.3.6 – MBO 18-plus: Meer meldingen voor minder jongeren	37
3.3.7 – 18-plus verzuimaanpak in ontwikkeling	38

Inleiding: missie van het RBL

Alle kinderen in Nederland hebben recht op onderwijs. Door het volgen van onderwijs kunnen jeugdigen zich ontplooiën en ontwikkelen. Door het behalen van een startkwalificatie voldoen zij aan het minimale niveau dat nodig is om een goede kans te maken op de arbeidsmarkt en mee te doen in de samenleving. De missie van het RBL is het waarborgen van het recht op onderwijs van 5- tot 23-jarigen. Onze primaire inzet is dat *alle jongeren tussen de 5 en 23 jaar die daartoe in staat zijn, onderwijs volgen tot zij een startkwalificatie hebben behaald*. Wanneer dat op geen enkele manier haalbaar is, helpen we jongeren op andere manieren – richting werk, zorg of dagbesteding. Wanneer het recht op onderwijs in het gedrang komt, heeft het RBL bovendien een belangrijke signaalfunctie richting scholen en andere partners. De juridische kaders waarbinnen het Regionaal Bureau Leerplicht Holland Rijnland (RBL) opereert zijn de Leerplichtwet (voor minderjarigen) en de RMC-wetgeving (voor meerderjarigen):

Leerplichtwet

Alle kinderen in de leeftijd van 5 tot en met 15 jaar die in Nederland wonen, zijn leerplichtig. Zij moeten ingeschreven zijn op een school en onderwijs volgen op de school waar ze staan ingeschreven. De leerplicht duurt tot en met het einde van het schooljaar waarin het kind 16 jaar wordt. Met de kwalificatieplicht wordt de leerplicht verlengd tot de dag dat de leerling een startkwalificatie heeft gehaald, of tot de dag waarop de leerling 18 jaar wordt. Een startkwalificatie is (minimaal) een vwo-diploma, havo-diploma of een mbo-diploma op niveau 2 of hoger.

RMC-wetgeving

Naast de leerplichtwet voert het RBL de RMC-functie uit. Deze staat voor 'Regionale Meld- en Coördinatiefunctie' voortijdig schoolverlaten. Het betreft hier jongeren van 18 tot 23 jaar. Doel van de RMC-wetgeving is het scheppen van voorwaarden voor jongeren om de voor hen hoogst haalbare en meest passende onderwijs- en/of arbeidsmarktpositie te bereiken. De RMC-functie omvat drie taken:

- Zorgdragen voor goede registratie van alle jongeren tussen 18 en 23 jaar die niet op school zitten en nog geen startkwalificatie behaald hebben.
- In beeld brengen en begeleiden van jongeren die zijn uitgevallen, gericht op terugleiden naar school, werk of een combinatie daarvan.
- Coördineren en initiëren van samenwerking tussen partijen die te maken hebben met deze jongeren en het onderhouden van dit netwerk.

Leeswijzer

In dit jaarverslag rapporteert het RBL over haar inzet in schooljaar 2019-2020. Het verslag is gestructureerd langs drie doelstellingen. We rapporteren hierbij over onze inzet en geven de belangrijkste trends in de regio en in uw gemeente weer.

1. Wij dragen bij aan het terugdringen van thuiszitten
2. Wij dragen bij aan het tegengaan van voortijdig schoolverlaten (vsv)
3. Wij dragen bij aan het terugdringen van de verzuimrecidive (= terugkerend ongeoorloofd schoolverzuim)

Het RBL kan deze doelstellingen niet alleen realiseren. Individuele gemeenten, scholen, schoolbesturen en samenwerkingsverbanden dragen deze verantwoordelijkheid gezamenlijk met het RBL. Vanzelfsprekend spelen ouders en kinderen zelf hier ook een grote rol, evenals Jeugd en Gezinsteam (JGT's), de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) en soms de Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ) of andere betrokken jeugdhulp-organisaties.

Doelstelling 1 – Wij dragen bij aan het terugdringen van thuiszitten

1.1 – Inleiding en definities

Het RBL definieert 'thuiszitters' als **'kinderen tussen de 5 en 18 jaar zonder startkwalificatie die langer dan drie maanden¹ helemaal niet naar school gaan'**. Deze groep thuiszitters bestaat uit een aantal deelgroepen. Het zijn kinderen...

- mét een schoolinschrijving, die 0% onderwijs volgen²
- zónder schoolinschrijving (wel leerplichtig), met een laatste inschrijving op een PO, S(B)O of V(S)O-school, of zonder eerdere schoolinschrijving in Nederland
- zónder schoolinschrijving (wel leerplichtig), met een laatste inschrijving op het MBO
- zonder schoolinschrijving, met een leerplichtvrijstelling vanwege psychische of medische oorzaken (vrijstelling 5 onder a)

Vrijwel alle thuiszitters mét een schoolinschrijving zijn kinderen die langdurig ziek gemeld staan of om andere redenen als 'geoorloofd afwezig' worden gezien door de scholen waarop ze zitten. Met behulp van de goede samenwerking met scholen in de regio is in dit jaarverslag voor het eerst een vrij nauwkeurig beeld te presenteren over deze groep³.

Het RBL kiest er bewust voor om ook kinderen met een vrijstelling '5 onder A' tot de thuiszitters te rekenen. Het zijn kinderen die wel recht hebben op onderwijs, maar dit niet kunnen verwezenlijken. Door ze wel mee te tellen en in beeld te houden creëren wij bij onszelf en bij partners urgentie om ook voor deze kinderen te blijven zoeken naar mogelijkheden voor onderwijs, waar dat passend is⁴. Daarbij bestaat er in de praktijk soms weinig verschil tussen de problematiek van jongeren met verschillende doelgroep-labels. Zo zitten er bij Cardea Dagopvang leerplichtige kinderen mét een schoolinschrijving, zonder schoolinschrijving én kinderen met een vrijstelling. Hun problematiek is echter vergelijkbaar.

Op 6 maart 2019 bogen wethouders en onderwijsbestuurders zich over de 'vertreknotitie' tijdens een themasessie onderwijs-jeugdhulp op het gemeentehuis in Oegstgeest. In die notitie legden gemeenten en onderwijs een gezamenlijke visie neer voor de samenwerking onderwijs/jeugdhulp en het tegengaan van thuiszitten in de komende jaren.

Eén van de ambities is het intensiveren van de thuiszittersaanpak in de regio:

(p5 vertreknotitie): *'...hiertoe verbreden we de aanpak van thuiszitters (= langdurig ongeoorloofd verzuimers) naar risicoleerlingen (= langdurig geoorloofd verzuimers). Deze kinderen zitten namelijk ook thuis. We brengen deze groep beter in kaart.'*

Het RBL ziet het als haar taak⁵ om in samenwerking met scholen, schoolbesturen en samenwerkingsverbanden een helder totaalbeeld te creëren van alle kinderen die langdurig niet naar school gaan. Doel van de opdracht is tweeledig: op casusniveau borgen dat er meer regie is en zo meer voortgang bereiken, en op beleidsniveau sturingsinformatie genereren.

¹ Deze grens van drie maanden wordt in het thuiszitterspact expliciet genoemd. Veel langdurig verzuim dat korter is dan drie maanden betreft administratief, niet problematisch langdurig verzuim.

² Langdurig geoorloofd verzuim wordt alleen geregistreerd voor het PO en VO. Op het MBO wordt dit (nog) niet gedeeld met het RBL.

³ Met het MBO zijn nog geen afspraken gemaakt om langdurig geoorloofd verzuim van 18minners structureel te registreren en te delen met het RBL. Ook enkele VO-scholen in de Duin- en Bollenstreek leveren helaas geen gegevens aan.

⁴ Het aantal vrijstellingen 5 onder A is in het laatste decennium landelijk sterk opgelopen. Zie bijvoorbeeld <http://www.autipassendonderwijsrecht.nl/vrijstellingen5a>.

⁵ Al voor de vertreknotitie heeft het PHO het RBL de opdracht gegeven om regie te borgen bij langdurig ongeoorloofd en geoorloofd verzuim. In het OOGO van de Leidse regio is de opdracht om alle kinderen in kaart te brengen in mei 2019 formeel gegeven aan het RBL.

Het aantal thuiszitters is op twee manieren weer te geven. Enerzijds door te kijken naar het *actuele* aantal thuiszitters op een peildatum. Anderzijds door te kijken naar *hoeveel kinderen er ergens in het afgelopen schooljaar thuis hebben gezeten*.

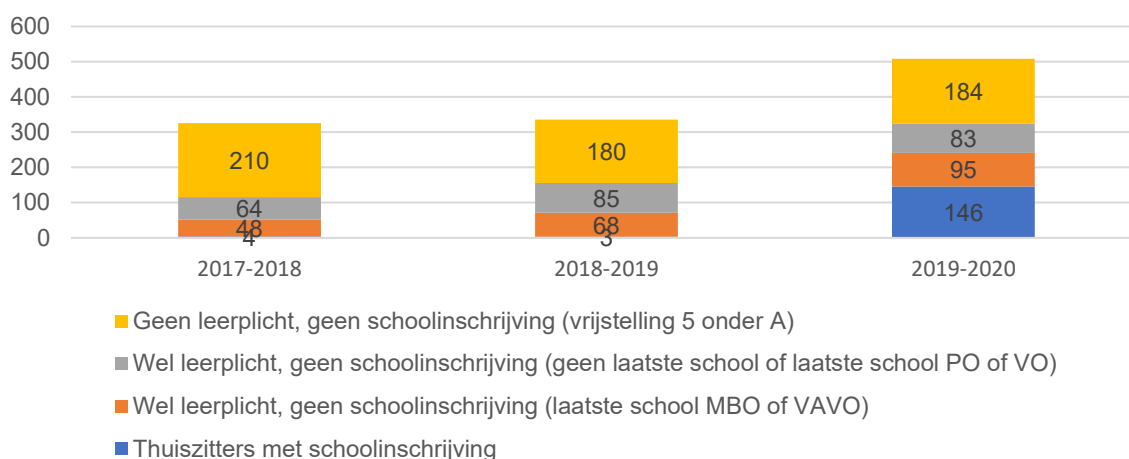
Het RBL kiest met ingang van dit jaarverslag voor de laatste invalshoek. Het doel is immers dat geen enkel kind *langer dan drie maanden* thuiszit, in welke periode van het schooljaar dan ook. Hierbij ligt de focus op kinderen in het PO, S(B)O of V(S)O.⁶

1.2 – Samenvatting: 508 kinderen in onze gemeenten zaten afgelopen schooljaar langer dan drie maanden thuis.

508 kinderen onder de 18 jaar gingen vorig schooljaar een periode van drie maanden of langer niet naar school.⁷ Omdat het RBL pas sinds afgelopen schooljaar het langdurig geoorloofd verzuim van kinderen mét een schoolinschrijving goed in beeld heeft, is het lastig te zeggen of het totale aantal thuiszitters de afgelopen jaren is gestegen of gedaald.⁸

De groep leerplichtige thuiszitters zonder schoolinschrijving, afkomstig van het MBO, is als gevolg van administratieve oorzaken toegenomen.⁹ De andere twee groepen bleven min of meer stabiel.

Vorig schooljaar gingen 508 kinderen een periode van drie maanden of langer niet naar school Aantal thuiszitters, per type

Advies aan gemeenten:

Het afspreken van een concrete reductie-doelstelling in de OOGO's creëert mogelijk *nóg meer* gezamenlijkheid en urgentie bij het terugdringen van het aantal thuiszitters.

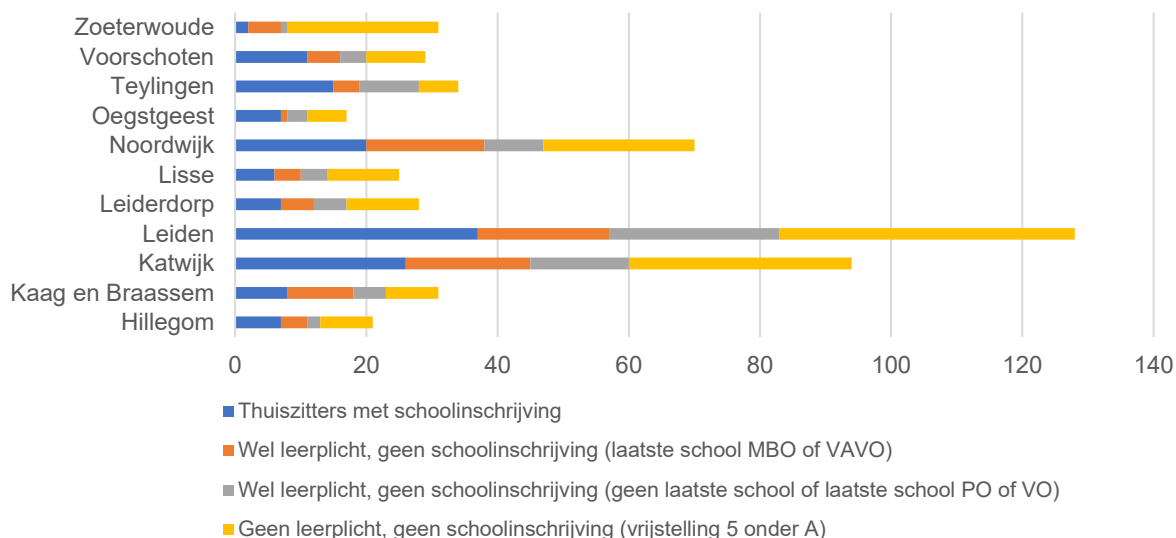
⁶ Voor 'thuiszitters' vanuit het mbo is het drie maanden criterium niet goed bruikbaar, zie verder hoofdstuk 1.4.1

⁷ Vanaf maart zaten logischerwijs (bijna) alle kinderen 'thuis' vanwege de sluiting van de scholen. Vanzelfsprekend worden deze kinderen hierin niet meegerekend.

⁸ Helaas is er op dit moment nog geen vergelijking te maken met andere gemeenten in Nederland. Vergelijkingswebsites zoals 'waar staat je gemeente.nl' bieden hier geen soelaas. Niet alleen zijn de data oud, ook hanteren gemeenten verschillende definities bij de opgave van hun cijfers.

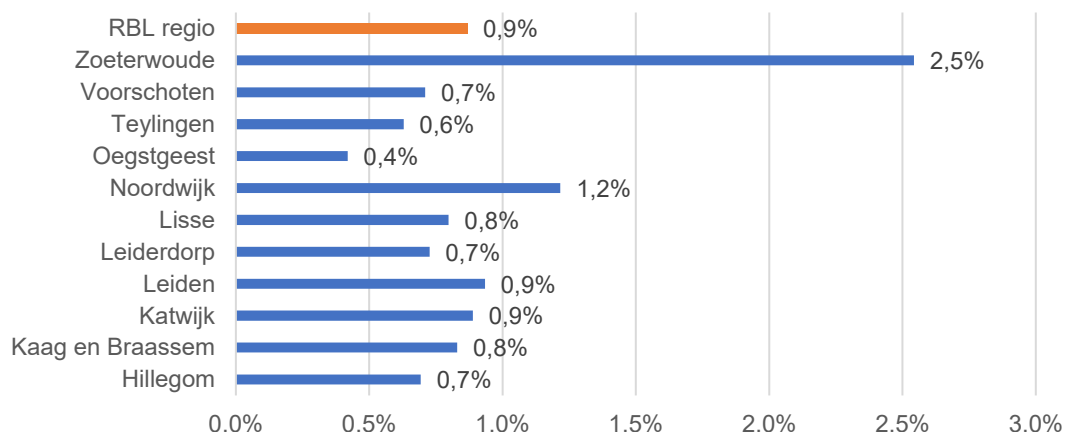
⁹ In het mbo komt het vaak voor dat het RBL het absoluut verzuim gedooft (zie ook 1.4.1). Voorheen sloten we in deze situaties het verzuim af met een zogenaamde 'toestemming'. Dat doen we met ingang van afgelopen schooljaar bewust niet meer. Wel willen we de jongere graag blijven volgen en monitoren. Dit heeft als gevolg dat het aantal casussen waarbij de verzuimduur de drie maanden overstijgt, oploopt.

Meeste thuiszitters wonen in Leiden, Katwijk en Noordwijk Langer dan 3 maanden niet naar school in 2019-2020

Gelukkig ging 99,1% van de kinderen zonder startkwalificatie in de RBL-regio volledig – of deels – naar school. 0,9% van de kinderen zat vorig jaar minimaal drie maanden thuis. Afgezet tegen het aantal kinderen woonachtig in de gemeente, springt Zoeterwoude eruit. Dat daar veel thuiszitters wonen komt door Swetterhage, waar veel kinderen met een verstandelijke beperking, moeilijk verstaanbaar gedrag en psychiatrische problematiek wonen. Datzelfde geldt in mindere mate voor Noordwijk (de Zeester). In Oegstgeest was het aandeel thuiszitters beperkt. De verschillen tussen de overige gemeenten zijn relatief klein.

0,9% van de kinderen zit thuis Thuiszitters, als % van totaal aantal kinderen in de gemeente

Nu we alle thuiszitters voor het eerst redelijk goed in beeld hebben, is de volgende stap te onderzoeken wat ze nodig hebben om wél onderwijs te kunnen volgen. Onder welke voorwaarden zouden ze onderwijs *kunnen* volgen? Zijn er bepaalde 'groepen' te identificeren van thuiszitters die een soortgelijke vraag hebben? Naast hier goede kwantitatieve data over te verzamelen (registreren oorzaak, dagbesteding, etc.) overwegen we volgend schooljaar ook een kwalitatief onderzoek te starten om deze vragen te beantwoorden. Vanzelfsprekend worden uitkomsten met gemeenten en scholen besproken en eventuele vervolgstappen in gezamenlijkheid ontwikkeld.

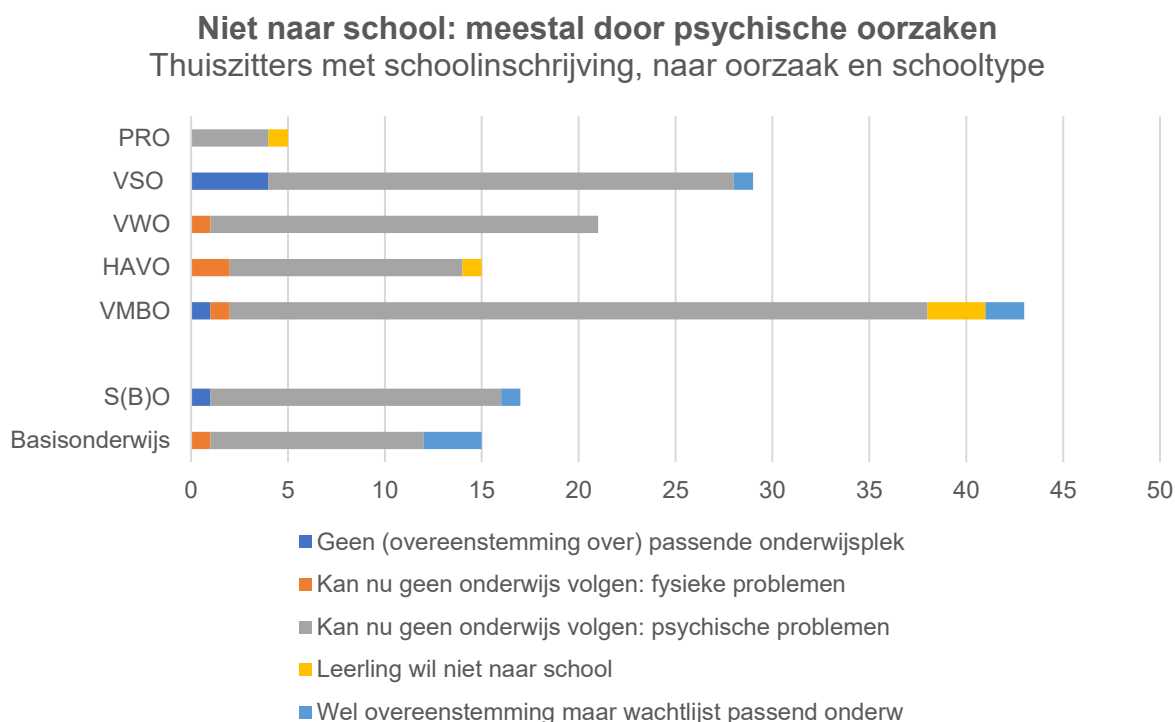
1.3 – Thuiszitters mét een schoolinschrijving

1.3.1 – 146 op een school ingeschreven kinderen gingen langer dan 3 maanden helemaal niet naar school

Vanaf afgelopen schooljaar voert het RBL minimaal één keer per twee maanden met alle VO-scholen het gesprek over leerlingen die geen volledig onderwijs volgen. Ook alle PO-scholen is gevraagd om – wanneer het speelt – langdurig verzuimers¹⁰ te melden bij het RBL. Met die scholen wordt vervolgens ook regelmatig contact gezocht, bijvoorbeeld tijdens de jaarlijkse schoolbezoeken.

In deze gesprekken wordt duidelijk wat de oorzaak is van het langdurig verzuim, wat de huidige dagbesteding is, hoeveel onderwijs het kind nog volgt, etc. Ook wordt expliciet stilgestaan bij de vraag of – en vanuit welke ketenpartner - de regie is belegd. Het is namelijk essentieel dat er een partij is die zich verantwoordelijk voelt voor de voortgang in de casus. Meestal is dat de school, maar vooral wanneer het kind al langer thuiszit, is dit de JGT'er of de hulpverlener. Ook de JGZ kan de regie hebben. Als RBL zien we er altijd op toe dat er regie is. Indien deze ontbreekt en de casus stagneert, pakken we deze rol zelf op.

Op deze manier heeft het RBL vanaf dit schooljaar voor het eerst een robuuste registratie opgezet van langdurig verzuimers mét een schoolinschrijving. Hieruit blijkt dat 146 op een school ingeschreven kinderen uit de 11 RBL-gemeenten in het afgelopen schooljaar langer dan drie maanden helemaal niet naar school gingen, of nog altijd niet gaan.¹¹ Het grootste deel van hen is ingeschreven op een school voor voortgezet of voortgezet speciaal Onderwijs:

De oorzaak van het thuiszitten ligt vrijwel altijd in psychische problematiek. Kinderen kampen bijvoorbeeld met internaliserende problematiek (angst, depressie, anorexia, autisme) of juist met externaliserende problematiek (ADHD, gedragsproblematiek), waardoor functioneren in een schoolsetting bemoeilijkt wordt. Ook hoogbegaafdheid/hoog-sensitiviteit kan een belangrijke oorzaak

¹⁰ Onder langdurig verzuimers vallen niet alleen thuiszitters (=geen onderwijs), maar ook kinderen die langdurig slechts een deel van het onderwijs volgen.

¹¹ Hiernaast waren er ook nog 64 kinderen die wel naar school gaan maar minder dan 50% van de onderwijstijd volgden. Deze kinderen worden niet als 'thuiszitter' geteld.

zijn dat kinderen niet mee kunnen in het klassikale onderwijs. Vanaf dit schooljaar zal het RBL de oorzaak ‘psychische problematiek’ verder onderverdelen, om op die manier nog meer grip te krijgen op de redenen van het thuiszitten.

Soms zit een kind thuis, omdat de school van inschrijving niet passend is. Er is wel een andere passende school – bijvoorbeeld in het SO of VSO – maar daar is geen plek. Het kan ook voorkomen dat kinderen thuiszitten omdat er simpelweg geen passende onderwijsplek is. Het gebeurt bijvoorbeeld dat kinderen ook op het SO of VSO niet mee kunnen. Zij hebben baat bij nog meer persoonlijke aandacht, in een traject waar naast onderwijs ook zorg wordt geboden. Tot slot komt het in een enkel geval voor dat een schoolbestuur een bepaalde school passend vindt, maar ouders het daar niet mee eens zijn.

1.3.2 – Veel thuiszitters met schoolinschrijving hebben wel zinvolle dagbesteding

We spreken over ‘thuiszitters’ wanneer een kind helemaal geen onderwijs volgt. Dit roept wellicht een beeld op van kinderen die de hele dag thuis ‘op de bank zitten’. Veel thuiszitters met een schoolinschrijving hebben echter een zinvolle dagbesteding. Soms gaan kinderen uren of hele dagen naar een zorginstelling. Sommigen krijgen ‘thuisonderwijs’ van hun ouders, soms op basis van onlinepakketten, gefinancierd door de school.

Waar scholen soms mee worstelen, is dat ze niet weten wat ze mogen verwachten van kinderen in een zorgtraject. Ze hebben behoefte aan een inschatting van de belastbaarheid van de kinderen. Hoeveel dagen of dagdelen zou een kind – realistisch gezien – naar school kunnen? De samenwerking met zorgpartners loopt hierbij nog niet altijd vlekkeloos. Wij ontvangen signalen van scholen dat zorginstellingen soms moeilijk te bereiken zijn, en zich bovendien terughoudend opstellen met het afgeven van een belastbaarheidsindicatie, ook vanwege privacyoverwegingen. Wat zou helpen, is dat het zorgplan en het ‘terug naar school’-plan (OPP) altijd worden geïntegreerd.

Een klein aantal thuiszitters met een schoolinschrijving (zo’n 10%) krijgt geen passende zorg, omdat ze op een wachtlijst voor (jeugd-)hulp staan. Hiermee is het risico reëel dat de problematiek verergert en de afstand tot het onderwijs alleen maar toeneemt.¹²

Uit eindevaluatie passend onderwijs¹³, blz. 67:

“Volgens directeuren van samenwerkingsverbanden, schoolleiders, intern begeleiders, ondersteuningscoördinatoren en leraren, zijn er specifieke groepen leerlingen waarvoor het aanbod vaak nog te beperkt is:

- Leerlingen met ernstige meervoudige beperkingen of een combinatie van een lichte verstandelijke beperking en ernstige gedragsproblemen
- Hoogbegaafde leerlingen met gedrags- en/of communicatieproblemen en/of een stoornis in het autismespectrum
- Leerlingen met (ernstige) psychiatrische problematiek en ondersteuning vanuit de jeugd-ggz, en leerlingen in crisisvoorzieningen

Voor alle specifieke groepen leerlingen geldt dat het in het voortgezet onderwijs lastiger is om passend onderwijs te bieden dan in het primair onderwijs.”

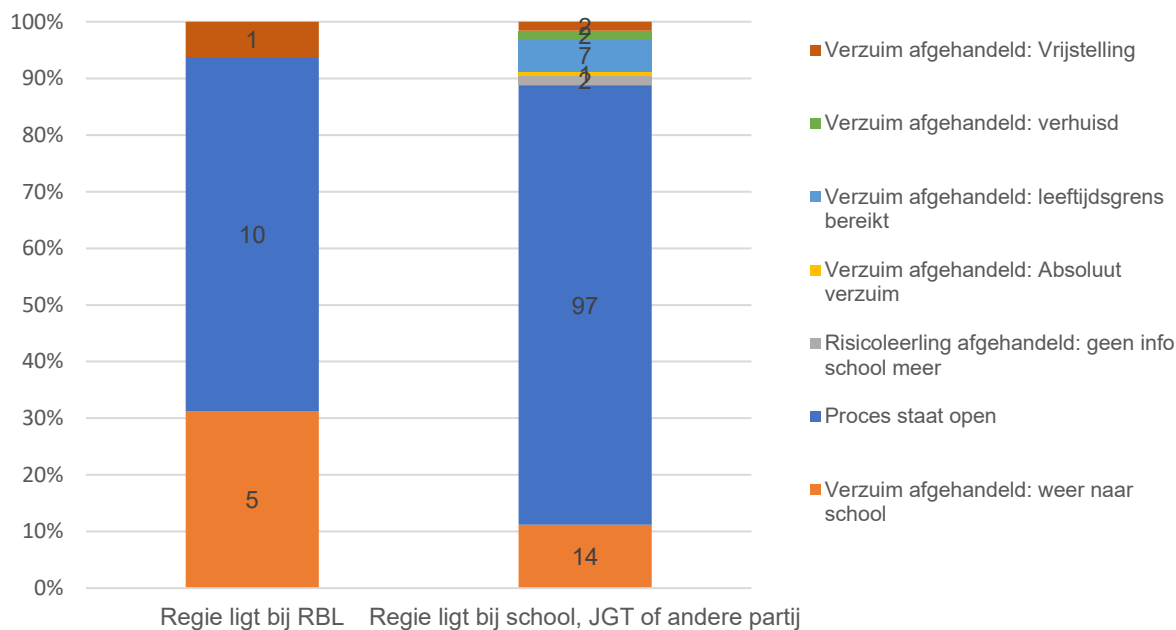
¹² Het is de vraag of wachtlijstproblematiek echt maar bij 10% van deze groep een rol speelt. Uit het veld horen wij andere geluiden. Mogelijk dat veel van deze kinderen wel overbruggingszorg krijgen en daarom op een andere manier worden geregistreerd door onze consulenten.

¹³ Zie voor het hele rapport: <https://evaluatiepassendonderwijs.nl/onderzoek/eindrapport-evaluatie-passend-onderwijs/>

1.3.3 – Procesregie RBL lijkt voorzichtig vruchten af te werpen

Eén van de redenen die maken dat thuiszitten soms lang duurt, is dat er geen duidelijke regiehouder is over het proces om terug te werken naar school. Daarom hebben gemeenten het RBL de opdracht verstrekt¹⁴ om de procesregie over een casus te nemen, wanneer er geen duidelijke regiehouder is en/of het proces stagneert. Het afgelopen schooljaar heeft het RBL de regie gevoerd in 16 casussen van thuiszitters mét een schoolinschrijving. In 5 van deze gevallen (30%) lukte het om de leerling terug te leiden naar school. Bij casussen waarin andere partijen de regie voeren lag dat aandeel op 11%.

Procesregie RBL: 5 van de 16 kinderen terug naar school Thuiszitters met een schoolinschrijving, naar status

Hallo Marie-Louise (consulent leerplicht),

Met dank voor het gesprek van zojuist! E. noemde het al even en ik deel ook haar ervaringen ten aanzien van jouw inzet en regie en de veranderende rol van de 'leerplichtambtenaar'. Fijn dat hij naar Kleen¹⁵ kan. Dan zien we hem vast nog een keer terug richting een vorm van onderwijs.

1.3.4 – Preventie is essentieel bij tegengaan van thuiszitten

Als kinderen thuis komen te zitten is de weg terug naar volledig onderwijs vaak een hele lastige. Nog geen 15% van de door ons geregistreerde thuiszitters met een schoolinschrijving hervatte het afgelopen schooljaar volledig onderwijs. Juist daarom is preventie van thuiszitten zo ontzettend belangrijk. Dit kan bijvoorbeeld door:

- Snel doorverwijzen naar jeugdhulp bij beginnende problematiek: hiertoe is het van belang dat de lijnen tussen school en toegang (nu: JGT) kort zijn. Op scholen waar relatief veel 'problematiek' is, is de JGT'er idealiter één of meerdere dagdelen aanwezig. Ook is het type JGT'er afgestemd op het type problematiek op de school.
- Vroegtijdig hulp kunnen verlenen op de school zelf: Binnen de regio wordt al geëxperimenteerd met de inzet van beschikingsvrije jeugdhulp op school: één of meerdere jeugdhulpprofessionals kunnen preventief hulp verlenen. Bijkomend voordeel is de kennisoverdracht van de jeugdhulpprofessional(s) richting de onderwijsteams.

¹⁴ PHO-Maatschappij juli 2018

¹⁵ Ter info: <https://www.kleen4care.nl/>

Het RBL heeft gemeenten geadviseerd om meer gebruik te maken van data om deze twee ontwikkelingen te kunnen sturen. Door een koppeling te maken van jeugdhulp- (zowel PGB als in natura) en onderwijs-data is bijvoorbeeld meer te zeggen over welk type problematiek er op welke school speelt. Dit kan helpen te bepalen welke JGT en jeugdhulpinzet wenselijk is. Ook kunnen gemeenten monitoren of er een verband is tussen de inzet van beschikingsvrije jeugdhulp op scholen en de ontwikkeling van de totale jeugdhulpvraag (en budget-uitnutting!) van kinderen op die scholen. Daarnaast is met de datakoppeling te monitoren of er een verband bestaat tussen de beschikingsvrije inzet van jeugdhulp op scholen en het aantal thuiszitters op en afkomstig van die scholen.

Adviezen aan gemeenten:

- Faciliteer en gebruik een periodieke datakoppeling van onderwijs- en jeugdhulpdata, om zo te kunnen monitoren wat het effect is van 'preventieve inzet van jeugdhulp op school' op het aantal thuiszitters (en het jeugdhulpbudget)
- Overweeg de fysieke aanwezigheid van JGT'ers voor één of meerdere dagdelen, op scholen waar relatief veel 'problematiek' is (ook regulier onderwijs). Stem hierbij het type JGT'er af op het type problematiek op die school (volgend uit de data-koppeling).
- Leg in de afspraken/contracten met zorgaanbieders vast dat ze in het zorgplan altijd integreren op welke manier wordt gewerkt aan teruggang naar school. Integreer dit zorgplan altijd met het 'terug naar school' plan (OPP). Leg ook vast dat ze op verzoek van scholen een inschatting maken van de belastbaarheid van het kind.

1.3.5 – Impact van Corona op langdurig verzuimers

Nadat in maart het besluit viel om de scholen te sluiten vanwege Covid19, hebben scholen in een kort tijdsbestek 'onderwijs op afstand' vormgegeven. Gelukkig hebben veel scholen hun 'thuiszitters' hierbij niet over het hoofd gezien. Op deze manier werd aan naar schatting 50 tot 70 kinderen, die vóór Corona niet of nauwelijks onderwijs volgden, nu digitaal onderwijs aangeboden¹⁶. Dat is ontzettend mooi nieuws voor deze kinderen en hun ouders. Nu het fysieke onderwijs weer opstart is het risico aanwezig dat scholen een stap terug zullen doen met het aanbieden van het digitale onderwijs aan hun thuiszitters.

Als RBL hebben we hoopvolle signalen ontvangen van scholen die hiermee door willen gaan. Maar daarnaast ontvangen we ook signalen dat scholen hiermee zullen stoppen. Ze hebben immers beperkte middelen. Het is van belang dat samenwerkingsverbanden, scholen en gemeenten samen borgen dat het onderwijs op afstand voor deze groep gecontinueerd wordt. Dit is voor deze kinderen een enorme kans om hun recht op onderwijs te kunnen verzilveren. Vanzelfsprekend is hierbij uiteindelijk het doel om in kleine stappen terug te werken naar fysiek onderwijs in de school.

De verdere impact van Corona op het aantal thuiszitters is lastig in te schatten. Wanneer scholen langer (MBO) of opnieuw (PO en VO) fysiek de deuren sluiten zou dat ertoe kunnen leiden dat kinderen uitvallen wanneer het digitale onderwijs voor hen niet vol te houden is. Aan de andere kant zullen kinderen met internaliserende problematiek wellicht juist baat hebben bij deze vorm van onderwijs, waarbij er minder prikkels zijn vanuit de fysieke klas.

¹⁶ De 50 tot 70 betreft een schatting van onze eigen consultants, op basis van informatie van de scholen. Met het digitale onderwijs werd het 'thuiszitten' in formele zin overigens niet beëindigd.

1.4 – Leerplichtige thuiszitters zonder schoolinschrijving

De groep thuiszitters zonder schoolinschrijving bestaat uit leerplichtige en niet leerplichtige kinderen. Wanneer leerplichtige kinderen geen schoolinschrijving hebben wordt dat ‘absoluut verzuim’ genoemd. De andere groep heeft een vrijstelling van de leerplicht vanwege psychische of medische belemmeringen (‘5 onder A’).

Het landelijke thuiszitterspact geeft de opdracht mee om zoveel mogelijk te sturen op de duur van het absoluut verzuim¹⁷. Wanneer het gaat om jonge thuiszitters is snel terug naar school vrijwel altijd de beste optie. Bij deze groep¹⁸ volgen we het pact en sturen we op de duur van het thuiszitten. Bij ex-MBO studenten is snelle terugkeer naar school soms niet mogelijk of passend. Daarom stuurt het RBL bij deze groep niet op het verkorten van de duur van het absoluut verzuim. Dit lichten we in de volgende paragraaf verder toe.

1.4.1 – Ruim de helft van langdurig absoluut verzuimers is afkomstig van MBO

Afgelopen schooljaar hadden 178 *leerplichtige* kinderen een periode van drie maanden of langer geen schoolinschrijving. Hiervan waren er 95 afkomstig van het MBO.

Als het gaat om jongeren die uitgevallen zijn van het MBO, is hen zo snel mogelijk terug de school in begeleiden meestal niet mogelijk. Het MBO heeft namelijk slechts een beperkt aantal instroommomenten.

Maar belangrijker nog: het is meestal niet verstandig. Sommigen van deze jongeren kunnen wel terug naar school, maar hebben tijd nodig om met begeleiding tot een goede opleidingskeuze te komen, waarvoor ze wél gemotiveerd zijn. Voor andere jongeren is de schoolse setting van het MBO simpelweg geen optie. Zelfs de ene dag school bij een BBL-opleiding kan teveel zijn.

Wat deze ex-MBO thuiszitters nodig hebben nadat ze zijn uitgevallen op school, is een succeservaring. Dat kan op een nieuwe opleiding zijn, maar het kan bijvoorbeeld ook door zich te ontwikkelen bij een werkgever¹⁹. Zolang er maar sprake is van ontwikkeling en stappen vooruit. Dit laatste is waar wij meer op willen gaan sturen en monitoren. Het ministerie van OCW onderschrijft deze analyse en heeft daarom een expliciet doel toegevoegd om uitgevallen jongeren te begeleiden naar werk, als onderwijs niet haalbaar is. Alleen als jongeren onvoldoende ‘meewerken’ (bijvoorbeeld niet op afspraken verschijnen, hun baan kwijtraken en niet op zoek gaan naar ander werk, etc.), wijzen wij hen op de leerplichtwet en dat we in het uiterste geval de bevoegdheid hebben om op te treden.

We sturen bij ex-MBO thuiszitters dus niet op het terugbrengen van de duur van het verzuim. De rest van dit hoofdstuk is daarom toegespitst op thuiszitters zonder schoolinschrijving zonder eerdere school óf met als laatste een school in het PO of V(S)O.

¹⁷ In het [thuiszitterspact](#) wordt drie maanden als criterium aangehouden.

¹⁸ Met laatste schoolinschrijving PO, VO of geen eerdere schoolinschrijving

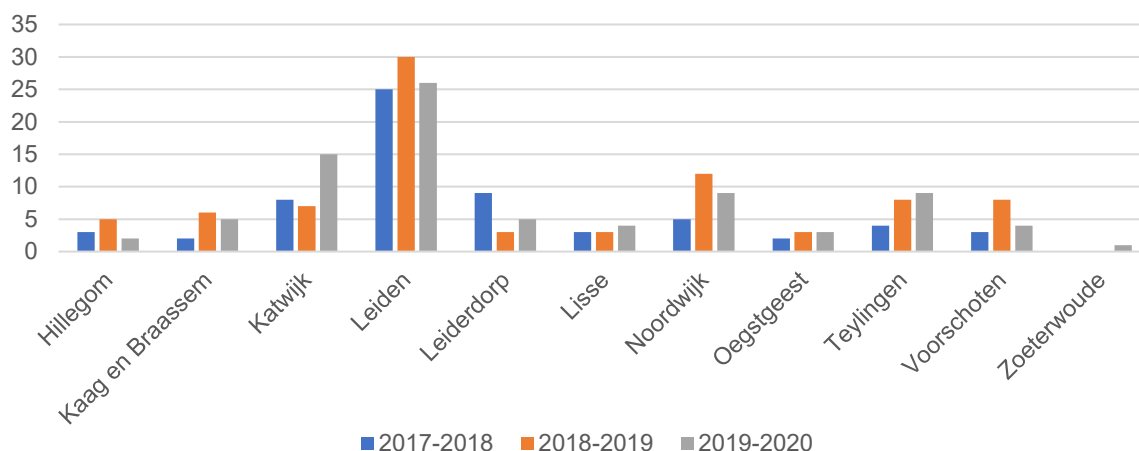
¹⁹ Bijvoorbeeld via het Praktijkleren of Erkenning Verworven Competenties (EVC)

1.4.2 – Iets minder langdurig absoluut verzuimers vanuit PO, VO, of zonder eerdere inschrijving

Het afgelopen schooljaar waren er 83 leerplichtige thuiszitters met een laatste schoolinschrijving op het PO of VO, of zonder eerdere schoolinschrijving. Dit aantal is een fractie lager dan vorig jaar (85) en is hiermee vrij constant. In de ene gemeente steeg het aantal iets, de andere gemeente liet een daling zien. De verschillen tussen gemeenten hebben geen duidelijke oorzaak. Hierbij speelt mee dat de aantallen dusdanig klein zijn dat de factor toeval aanzienlijk is.

Leerplichtige kinderen, langer dan drie maanden zonder school

Excl. ex-mbo, per gemeente

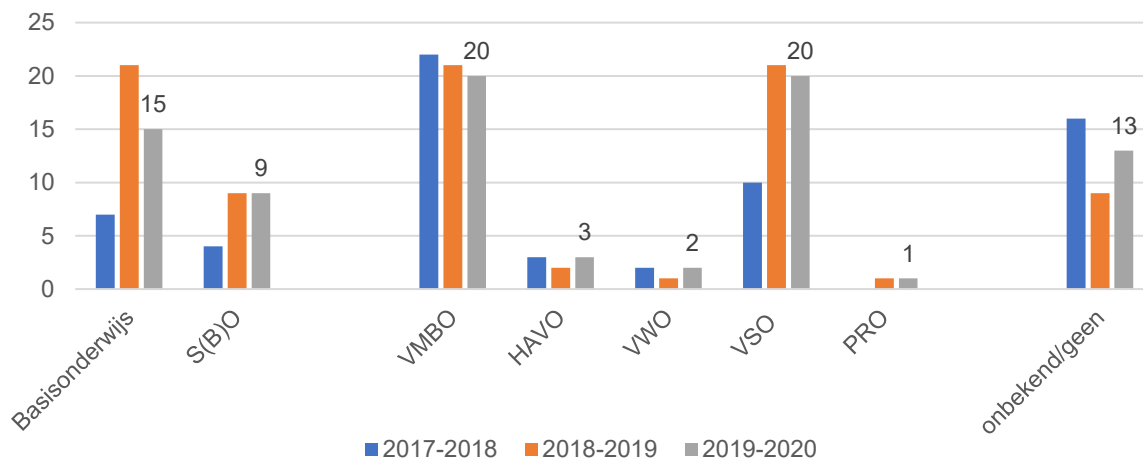

1.4.2.1 – Daling thuiszitters in het PO, stijging bij nieuwkomers in Nederland

De meeste leerplichtige thuiszitters zonder inschrijving zaten voor het laatst op een VMBO of VSO school. Het aantal thuiszitters afkomstig vanuit het PO is het meest gedaald. We zagen een kleine stijging van het aantal thuiszitters die vanuit het buitenland naar Nederland zijn gekomen.

Meeste thuiszitters zonder inschrijving zaten op VMBO of VSO school

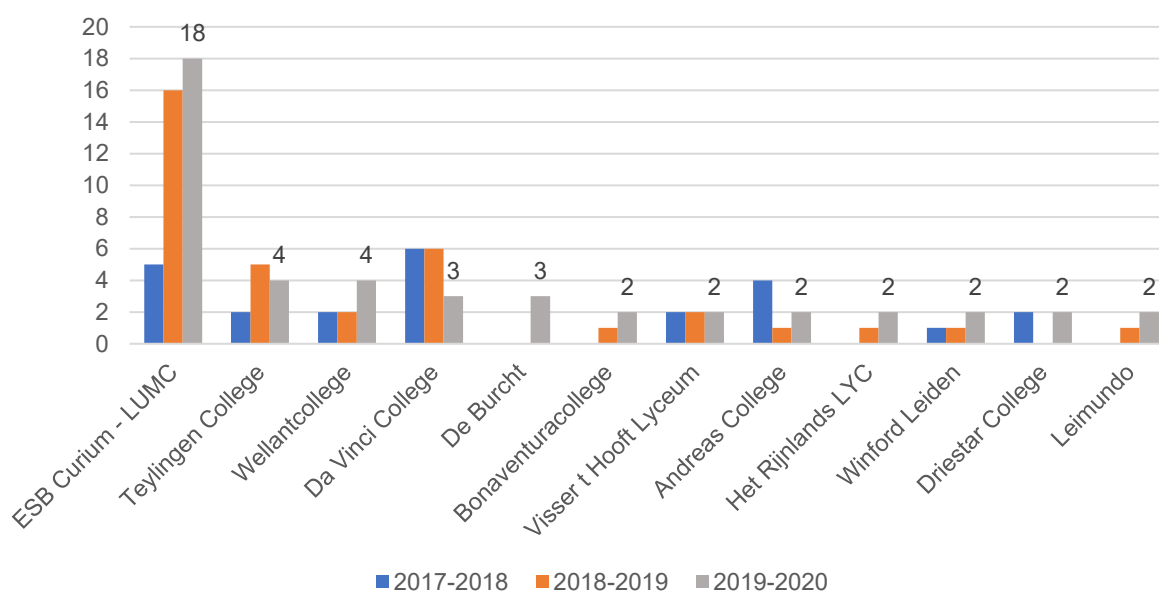
Langdurig absoluut verzuimers, naar laatste school van inschrijving, (excl. ex-mbo)

1.4.2.2 – Langdurig absoluut verzuim na verlaten ESB-Curium nu nog hoog

Een groot deel van het absoluut verzuim is afkomstig van een beperkt aantal scholen in de regio. De 'hofleverancier' is ESB Curium, waar de Leo Kanner-groep het onderwijs verzorgt. Tot dit schooljaar werden kinderen uitgeschreven na het aflopen van de behandeling. Lange tijd was onduidelijk bij waar de zorgplicht vanuit de wet passend onderwijs nu eigenlijk ligt. Op het moment van schrijven van dit jaarverslag zijn onderwijsbesturen in de regio vergevorderd met het maken van regionale afspraken. Hiermee zou het als het goed is straks niet meer kunnen voorkomen dat kinderen waar ESB-Curium het advies 'onderwijs(-zorg)' meegeeft, vervolgens zonder schoolinschrijving komen te zitten. Hoewel hiermee allerminst geborgd is dat deze kinderen ook gelijk volledig onderwijs zullen gaan volgen²⁰, valt toe te juichen schoolbesturen met de nieuwe afspraken zelf de handschoen oppakken.

Groot deel afkomstig van beperkt aantal scholen Scholen die meer dan 1 langdurig absoluut verzuimer 'voortbrachten' (excl. mbo)

Ook VO-scholen als het Da Vinci, Teylingen College en Wellantcollege brengen de laatste jaren een aantal langdurig absoluut verzuimers voort. Voor de wet mag een PO- of VO-school alléén uitschrijven als er aan de zorgplicht is voldaan, een verwijderingsprocedure is doorlopen en een andere school is gevonden die bereid is de leerling toe te laten. Scholen schrijven soms ook uit bij verhuizingen of wanneer diploma's behaald zijn, zonder dat helemaal zeker is of er een nieuwe school van inschrijving is. Het RBL zal in de komende gesprekken met deze scholen dit thema daarom zeker opnieuw aansnijden.

Advies aan gemeenten:

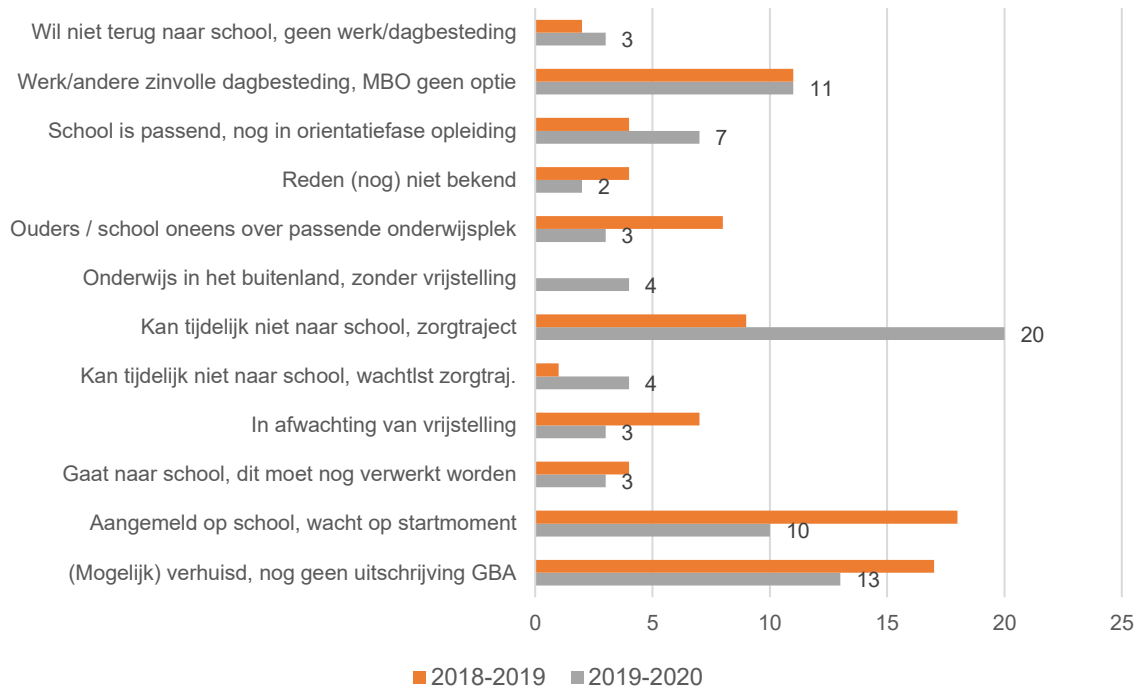
Thuiszitten zonder schoolinschrijving na ESB-Curium kan ertoe leiden dat de vraag naar jeugdhulp toeneemt. Dat het onderwijs nu vergervorderd is met afspraken over de zorgplicht, is daarmee hoopvol. Voor gemeenten is het raadzaam te monitoren of deze afspraken na totstandkoming ook worden nageleefd. Ook zal in veel van deze gevallen ambulante jeugdhulp nodig blijven in een geïntegreerd plan tussen onderwijs en zorg om de leerling goed te laten 'landen' op de nieuwe school.

²⁰ Helaas is het niet zo simpel dat – wanneer de schoolinschrijving na ESB Curium eenmaal geborgd is – deze kinderen ook volledig onderwijs zullen volgen. De complexiteit van de problematiek van deze doelgroep is meestal hoog. Kinderen hebben vaak een combinatie van onderwijs en jeugdhulp nodig.

1.4.2.3 – Langdurig absoluut verzuim vaker gepaard met complexe problematiek

Psychische en psychiatrische problematiek spelen steeds vaker een rol bij langdurig absoluut verzuim. Het aantal jongeren dat langer dan drie maanden geen schoolinschrijving heeft en zorg of jeugdhulp ontvangt, is het afgelopen jaar flink toegenomen. Dit hangt natuurlijk samen met de rol die ESB-Curium speelt in het ontstaan van absoluut verzuim.

Meer thuiszitters in zorgtraject Leerplichtige thuiszitters zonder schoolinschrijving, naar geregistreerde oorzaak/status

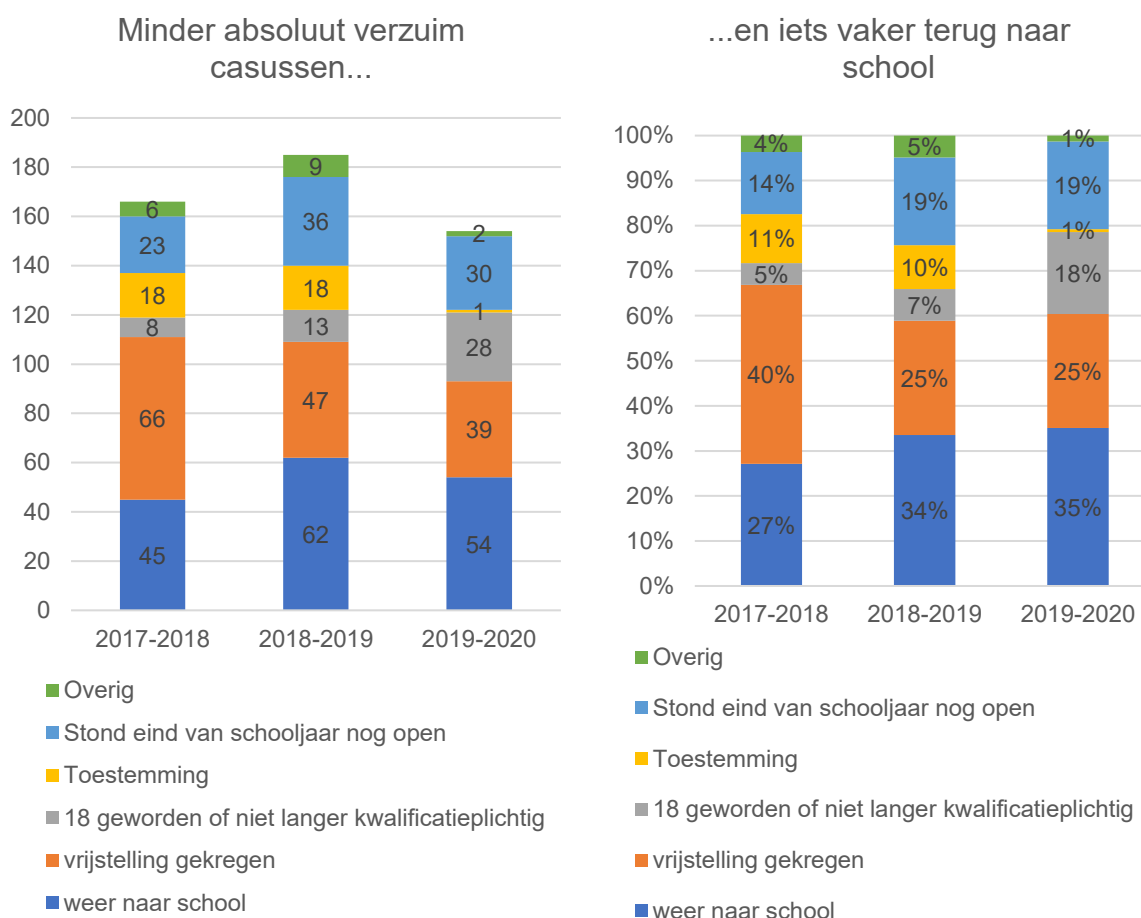
Voor deze jongeren is de weg terug naar een schoolinschrijving vaak erg lastig. In theorie kunnen ouders absoluut verzuimers bij elke school schriftelijk aanmelden. Die school heeft immers zorgplicht en moet óf zelf inschrijven óf een ander passend aanbod doen. De praktijk is echter complexer. Deze kinderen en hun ouders hebben een succeservaring nodig in het onderwijs. Het ideale aanbod dat deze kinderen nodig hebben is meestal een combinatie van onderwijs en zorg, met veel persoonlijke aandacht. Soms met het accent op zorg en een klein beetje onderwijs, soms andersom. De problematiek is daarmee vaak vergelijkbaar met die van thuiszitters mét een schoolinschrijving.

1.4.3 – iets minder meldingen, relatief vaker (terug) naar school

Naast de 83 absoluut verzuim ‘thuiszitters’ met een verzuimduur langer dan 3 maanden, behandelde het RBL 71 casussen waarin het absoluut verzuim minder dan drie maanden duurde, of achteraf geen absoluut verzuim bleek.

In totaal werkten wij zo aan 154 casussen van absoluut verzuim, zo'n 30 minder dan vorig jaar.²¹ Positief is dat het *aandeel* absoluut verzuimers dat terug naar school gaat de afgelopen jaren licht stijgt. Inmiddels lukt dat in ruim één van de drie keer (35%), iets vaker dan in 2018/2019 (34%) en 2017-2018 (27%).

Het aantal keer dat absoluut verzuim overging in een vrijstelling bleef, na een flinke daling in 2018-2019, opnieuw laag. Ook dat is een goede ontwikkeling. We proberen erop te sturen dat een vrijstelling alleen wordt afgegeven, indien het kind écht niet leerbaar is.²² In de volgende paragraaf meer over vrijstellingen 5 onder A.

²¹ Wederom excl. ex-mbo, en exclusief administratief absoluut verzuim vanwege verhuizingen.

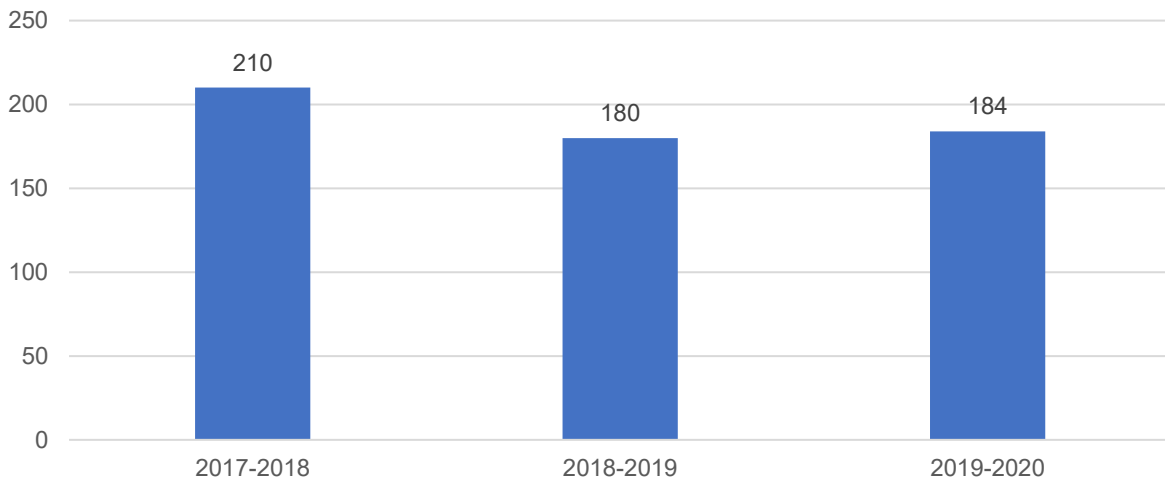
²² Hierin zijn we overigens enigszins beperkt. De vrijstelling wordt afgegeven na een advies van een onafhankelijk deskundige. Wat we doen, is alle stakeholders kritisch bevragen of er echt geen onderwijs mogelijk is. Ook zorgen we ervoor dat de onafhankelijk deskundigen handelen volgens actuele richtlijnen. Het speelveld rondom vrijstellingen is immers sterk in ontwikkeling. Zie bijvoorbeeld: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/10/30/kamerbrief-over-voortgang-onderwijs-zorg>

1.5 – Thuiszitters zonder leerplicht

1.5.1 – 184 kinderen met een vrijstelling 5 onder A

Tot slot is er een groep kinderen die geen schoolinschrijving heeft, maar ook niet langer leerplichtig is. Ze hebben een vrijstelling op basis van artikel 5 onder A van de leerplichtwet. Vanwege psychische of medische redenen is schoolgang voor hen geen optie. Hun aantal is vorig jaar zeer licht gestegen, na een flinke daling het schooljaar daarvoor: in 2019-2020 waren er 184 kinderen die minstens drie maanden niet naar school gingen vanwege een vrijstelling 5 onder A.

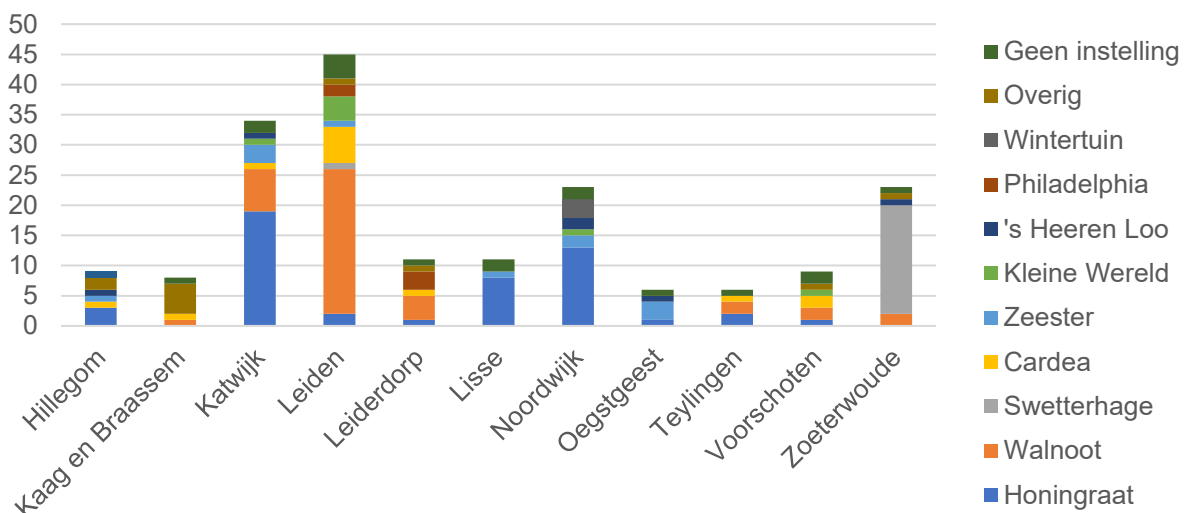
Aantal vrijstellingen 5 onder A relatief stabiel
Vrijstellingen 5 onder A, langer dan 3 maanden in een schooljaar

Het RBL zet zich in om ook voor de groep kinderen met een vrijstelling het recht op onderwijs te verwezenlijken. Dat dit niet eenvoudig is, blijkt wel uit de stabiliteit van het aantal. Vrijwel al deze kinderen gaan dagelijks naar een instelling of wonen er. Ze hebben vaak een grote afstand tot het onderwijs. Ze hebben bijvoorbeeld een zware verstandelijke beperking of zijn zodanig autistisch, dat ze zelfs in een zeer kleine groep niet tot leren komen. De sprong naar formeel onderwijs, al is het in SO of VSO setting, is vaak bijzonder groot. Meestal is de wens er daarbij ook niet bij kind en/of ouders.

Ruim 90% van kinderen met vrijstelling 5 onder A gaat naar instelling

Kinderen met vrijstelling 5 onder A, naar instelling

Soms is de ontwikkelbehoefte er echter wel. Wat deze kinderen dan nodig hebben, is dat er kleinschalig onderwijs wordt aangeboden óp de zorglocatie waar ze zitten. Dit vereist een gezamenlijke inzet van de betreffende zorglocatie en één of meerdere schoolbesturen – gefaciliteerd door hun samenwerkingsverbanden - die zich hard willen maken voor kinderen, óók als ze nog geen schoolinschrijving hebben. Initiatieven zoals ‘Innovatiedekkend Netwerk’ in het PO en ‘School zonder muren’ van de Leo Kanner Groep zijn in dit licht bijzonder hoopvol.

Immers of er al dan geen passend aanbod is mag geen reden zijn voor het verstrekken van een vrijstelling. Ministers Slob en de Jonge hebben dit het afgelopen schooljaar nog eens helder uiteengezet in een brief aan de Kamer: *‘Een beroep op een vrijstelling van de leerplicht kan uitsluitend door ouders worden gedaan, en mag nooit het gevolg zijn van een gebrek aan een zo passend mogelijk onderwijsaanbod, maar alleen het onvermijdelijke resultaat van ernstige lichamelijke en psychische klachten.’*²³

Binnen het RBL zijn er vanaf dit schooljaar twee consulenten die zich meer gaan specialiseren op complexe casuïstiek bij kinderen zonder schoolinschrijving. Zij zullen de contacten gaan onderhouden met de meeste instellingen en de regie gaan voeren bij alle uitstaande vrijstellingen. Ook gaan zij het problematische absoluut verzuim onder hun hoede nemen. Op die manier hopen we – wanneer de onderwijsbehoefte er is – ouders, kinderen en scholen nog meer dan we nu al doen te kunnen faciliteren in het verwezenlijken van die wens.

Beste Iwan (consulent leerplicht),

Het gaat goed met M., na je laatste bezoek is M. behoorlijk vooruitgegaan, je had M. uitgedaagd van ‘ga nu eens kijken waar je echt blij van wordt’, we zagen dat dat hem in beweging zette, wat als eerste daarop volgde was dat M. ons kwam vertellen dat hij had nagedacht over zijn leven, ik citeer; ‘Ik heb best wel een zwaar leven al gehad en ik ben pas 15’.

Vervolgens heeft hij een prachtige tekening gemaakt met daarop ‘Do more of what makes you happy’, welke nu een prominente plek heeft gekregen in huis. Vervolgens kwam de beweging en heeft hij initiatief genomen over waar hij stage wil lopen, vol passie liet hij ons weten dat hij stage wil lopen bij H., hij straalde! Contact gezocht en hij is daar aangenomen voor stage, mag de hele week, maar M. gaat het rustig opbouwen. Een prachtige vooruitgang waar we intens blij en heel dankbaar voor zijn!

We willen je bedanken voor wat voor ons legendarische woorden zijn geweest: “Ga nu eens kijken waar je echt blij van wordt” welke een wonderlijke uitwerking op M. hebben gehad, dank je Iwan!

Advies aan gemeenten:

Mogelijk is het helpend om in de OOGO's kaders af te spreken met het onderwijs over wat een kind minimaal moet kunnen om formeel ‘onderwijs’ te mogen ontvangen. Wat is bijvoorbeeld de minimale leerling-docent verhouding waarin een kind moet kunnen ‘functioneren’? Die duidelijkheid kan helpen om bepaalde kinderen uit de vrijstelling te krijgen en daarmee het aantal thuiszitters terug te dringen.

²³ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/10/30/kamerbrief-over-voortgang-onderwijs-zorg>

Doelstelling 2 – Wij dragen bij aan het tegengaan van VSV

2.1 – VSV-aanpak gezamenlijk, in dit verslag focus op inzet RBL

Bij het tegengaan van voortijdig schoolverlaten (VSV) werken veel verschillende partijen en mensen samen. Jongeren zijn natuurlijk eerst zelf verantwoordelijk voor hun schoolloopbaan. Ook hun sociale netwerk is een belangrijke factor. Daarnaast hebben docenten, mentoren en begeleiders op school een heel belangrijke rol. Zij hebben dagelijks contact met hun studenten. Door hun inzet, aandacht en inspiratie voorkomen zij voortijdige schooluitval.

Hier bovenop wordt in regionaal verband samengewerkt in het regionale VSV-programma. Het RBL heeft in 2020 een [nieuw regionaal VSV-programma](#) opgesteld, met input van docenten, begeleiders van scholen, gemeenten, (jeugd)hulporganisaties en jongeren. Met het programma werken veel verschillende partijen samen om met extra inzet jongeren toch hun diploma te laten halen.

Dit programma gaat in januari 2021 van start.

Gemeenten hebben in het najaar van 2019 besloten om - aanvullend op het regionale VSV-programma - gezamenlijk een aantal VSV-projecten mogelijk te maken. Het doel hiervan is de uitval terug te dringen, met name bij jongeren in een kwetsbare positie. Het RBL beheert deze middelen en zorgt voor inhoudelijke afstemming tussen gemeenten, scholen, projectleiders en het PHO-Maatschappij.

Door de verzuimaanpak (zie hoofdstuk 3) en vroegtijdige gesprekken op school, probeert het RBL schooluitval te voorkomen. Als jongeren toch willen of moeten stoppen met hun opleiding, helpen wij hen waar mogelijk naar een andere opleiding. Als een startkwalificatie niet haalbaar blijkt, begeleiden wij ze naar een zo passend mogelijk alternatief. Dit kan bijvoorbeeld werk zijn, maar ook hulpverlening of lokale projecten waar jongeren zich verder ontwikkelen. Gemeenten hebben op die manier ook een belangrijke rol bij voortijdig schoolverlaters.

Cijfers over de ontwikkeling van het aantal nieuwe voortijdig schoolverlaters wordt jaarlijks door het RBL gerapporteerd in de [VSV-analyse van maart](#). In dit jaarverslag rapporteren we over de *inzet* van het RBL op dit thema. Die inzet is er primair op gericht om zoveel mogelijk VSV'ers te bereiken en waar nodig een stap verder te helpen.

In paragraaf 2.2 rapporteren we over hoeveel VSV'ers we bereiken, uitgesplitst naar 'nieuwe' en 'oude' VSV'ers. In paragraaf 2.3 rapporteren we over de dagbesteding en wat VSV'ers willen. Paragraaf 2.4 gaat in op de begeleiding die het RBL biedt. Tenslotte staan we in paragraaf 2.5 stil bij de 'jongeren in een kwetsbare positie'. Dit zijn jongeren vanuit het speciaal onderwijs en praktijkonderwijs met uitstroomrichting werk. Sinds 1 januari 2019 heeft het RBL een extra wettelijke verplichting als het gaat om het volgen van deze doelgroep.

2.2 – Grootste deel VSV'ers in beeld

We trachten zoveel mogelijk jongeren al vóór uitval te bereiken. Als dat niet lukt, dan in ieder geval snel erna. Ook blijven wij contact houden met jongeren die al in vorige schooljaren uitgevallen zijn, de zogenaamde 'oud-VSV'ers'.

Het doel van het contact is tweeledig:

1. Het belangrijkste is dat we begeleiding aanbieden. Dit houdt in dat onze 'consulenten voortijdig schoolverlaten' samen met het netwerk van de jongere op zoek gaan naar mogelijkheden die voor deze jongere passend zijn. Dit kan terugkeer naar onderwijs zijn, maar dat hoeft niet per se. Soms is werk of hulpverlening logischer.
2. 'Bijvangst' is dat we informatie ophalen over waarom jongeren zijn uitgevallen en wat hun huidige dagbesteding is. Deze informatie kan waardevol zijn voor scholen en gemeenten.

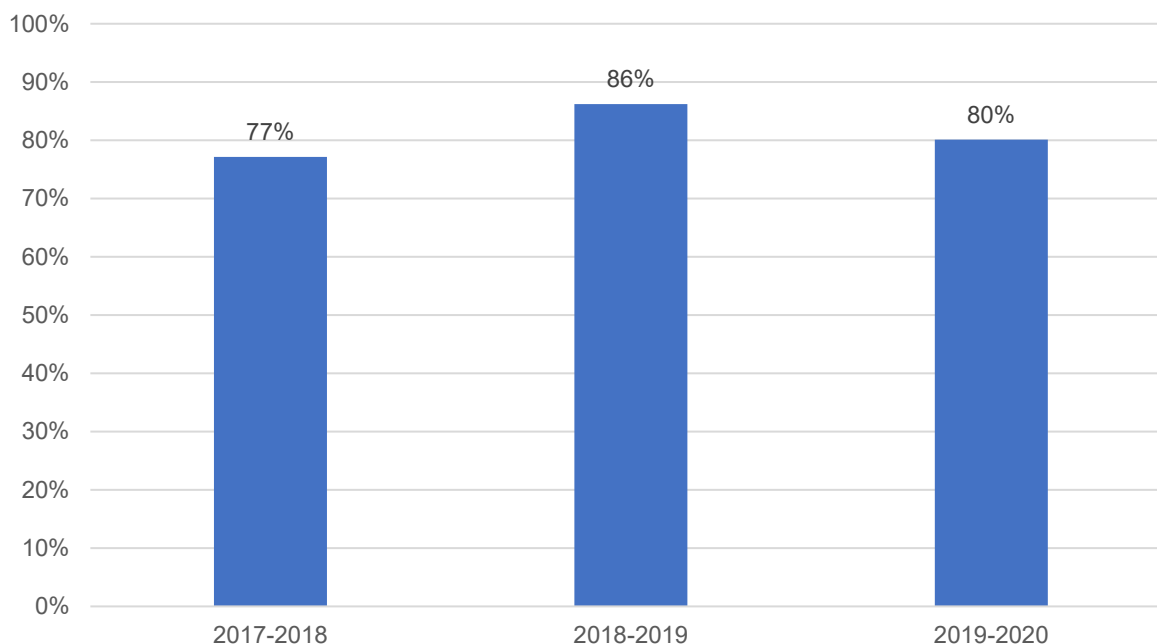
Een VSV'er die via de app benaderd is:

"Ik zou inderdaad binnenkort naar school willen als dat mogelijk zou kunnen zijn.. ik weet nu alleen niet hoe of wat, daarom ben ik super blij dat u mij een appje stuurt. Hopelijk dat dat mij wat zekerheid geeft met bepaalde keuzes maken"

2.2.1 – Aandeel bereikte nieuwe uitvallers door Corona licht gedaald, van 86 naar 80%

Wij definiëren nieuwe uitvallers als 'jongeren boven de 18 die ergens in het afgelopen schooljaar zijn uitgevallen en minimaal een maand als uitvaller bij ons bekend zijn geweest²⁴. We bereikten zo'n 80% van deze doelgroep, een fractie minder dan in schooljaar 2018-2019.

Dit jaar iets minder nieuwe uitvallers bereikt
Aandeel nieuwe uitvallers bereikt

²⁴ Wij rapporteren op het aantal bereikte uitvallers. Dit is wat anders dan voortijdig schoolverlaters. Alle jongeren die stoppen met hun opleiding, zijn een uitvaller. Alleen jongeren die na 1 oktober van het opvolgende schooljaar nog steeds niet ingeschreven zijn op een opleiding, zijn voortijdig schoolverlater. De opgave voor het RBL is om te zorgen dat uitvallers weer starten met een opleiding, zodat zij geen voortijdig schoolverlater worden.

De lichte daling komt door de impact van Corona. In het licht van de Corona-maatregelen vond het RBL het in de periode maart tot mei niet passend om op huisbezoek te gaan. Hierdoor hebben we in deze periode niet alle jongeren kunnen bereiken. Vanaf juni zijn we weer gestart met 'straatbezoeken'²⁵. Sindsdien laat het aandeel bereikte jongeren weer een stijgende trend zien.

Het RBL wil het komende schooljaar gericht inzetten op uitvallers die nog geen nieuwe schoolaanmelding hebben. Dit willen wij doen door een overstapmodule MBO-MBO van Intergrip te gebruiken. Hiermee kunnen we zien of een jongere in het aanmeldproces zit van een MBO-instelling. Als jongeren willen overstappen naar een andere opleiding en een aanmelding hebben gedaan, is de noodzaak om contact te leggen kleiner. Hierdoor kunnen we meer tijd vrijmaken voor jongeren die nog geen schoolaanmelding hebben en dus een potentiële VSV'er zijn.

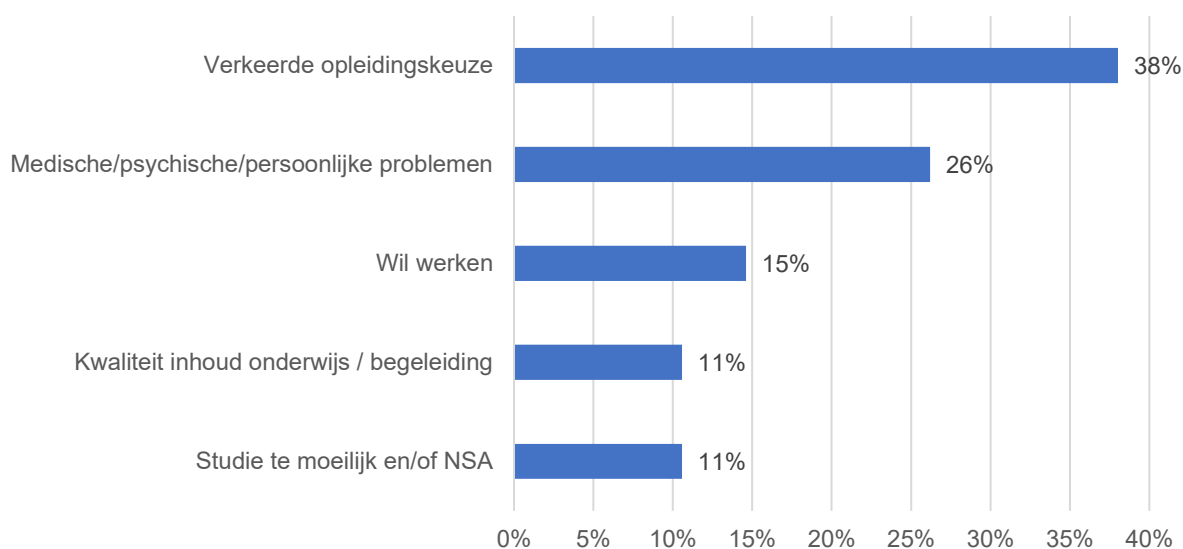
2.2.2 – Meest genoemde oorzaak van uitval: verkeerde opleidingskeuze

Aan alle jongeren die stoppen met hun opleiding wordt door onze consulent gevraagd wat de reden hiervan is. Op basis van eerdere ervaringen heeft het RBL dit geclassificeerd in vijf hoofdoorzaken van uitval.

Het RBL constateert dat dit jaar de meeste jongeren stoppen met hun opleiding omdat zij een verkeerde opleidingskeuze hebben gemaakt. Veel van de jongeren die een verkeerde opleiding kiezen, stromen gelukkig het volgende schooljaar weer in op een andere opleiding. Bij veel jongeren die niet doorstromen naar een andere opleiding, spelen persoonlijke of psychische klachten een rol. Er is vrijwel nooit één oorzaak. Bij veel uitvallers zorgt een combinatie van oorzaken dat ze uitvallen.

De kwaliteit van de inhoud van de opleiding of de begeleiding wordt ook regelmatig genoemd als oorzaak. Wanneer bepaalde scholen, locaties, onderwijsclusters of opleidingen 'hoog scoren' op deze oorzaak, geven wij dat signaal natuurlijk terug aan hen. Op deze feedback kunnen zij dan acteren.

Verkeerde opleidingskeuze belangrijkste oorzaak uitval Antwoord van bereikte jongeren bij stoppen met de opleiding

De reden van uitval houdt verband met het onderwijsniveau. Medische, psychische en persoonlijke problemen speelt relatief vaker bij uitvallers afkomstig van het VMBO, VSO, Entree en het Vavo. Jongeren van MBO niveau 2 vallen relatief vaak uit omdat ze liever willen werken en jongeren van MBO niveau 3 en 4 omdat ze een verkeerde studiekeuze hebben gemaakt.

²⁵ Gesprekken vinden hierbij i.v.m. Corona niet binnen plaats, maar voor de deur.

2.2.3 – Percentage bereikte oud-VSV'ers verder gestegen van 43% naar 58%, ondanks Corona

Bij het terugdringen van voortijdig schoolverlaten gaat het niet alleen om nieuw uitgevallen jongeren, maar ook om jongeren die al voor dit schooljaar uitvielen (oud-VSV'ers). Hierbij focussen we primair op de jongeren die te weinig verdienen om zelfstandig in hun levensonderhoud te kunnen voorzien. Deze groep bereiken we door te bellen, appen of door op huisbezoek te gaan. Het doel is dat we minimaal één keer per jaar contact hebben. Bij jongeren die een uitkering ontvangen heeft de woongemeente van de jongere de regie.

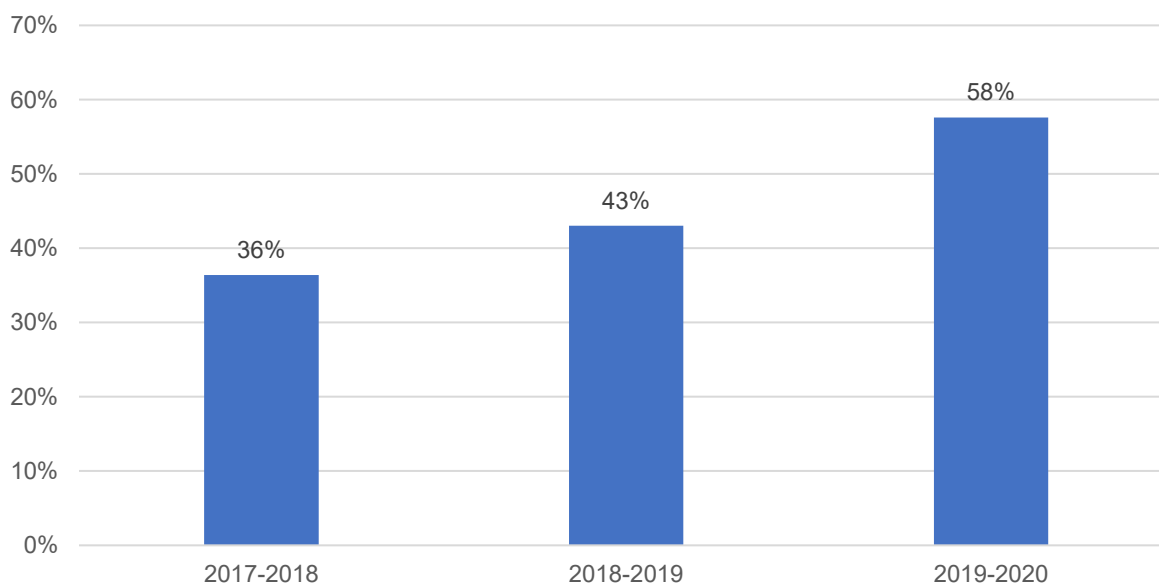
Dit schooljaar is het aandeel bereikte oud-VSV'ers in de primaire doelgroep verder gestegen. Dit komt door een intensivering van ons huisbezoekenteam, waardoor we sneller en vaker langs kunnen gaan. Dit effect weegt zwaarder dan het effect van de 'Corona-pauze', zoals in 2.1.1 beschreven. Wat ook helpt is dat we van meer jongeren contactgegevens hebben, waardoor we gemakkelijker vervolcontact via de app of bellen kunnen leggen.

Bij alle huisbezoeken die niet slagen, doen we een kaartje in de brievenbus met uitleg over wat het RBL voor een jongere kan betekenen. Hierdoor heeft elke jongere de mogelijkheid contact op te nemen. Na een half jaar brengen we opnieuw een bezoek aan huis.

Vanuit het Rijk wordt voor alle VSV'ers een prioritering meegegeven op basis van het inkomen. Hierbij krijgen de jongeren met een inkomen onder de 300 euro per maand prioriteit. Het RBL vindt deze grens te laag omdat jongeren die bijvoorbeeld 500 euro per maand verdienen, nog niet zelfstandig kunnen functioneren in de maatschappij. Daarom bezoekt het RBL het komende schooljaar ook de jongeren die meer dan 300 maar minder dan 900 euro bruto per maand verdienen. De jongeren die meer verdienen, sturen we alleen een brief. Hierin geven we aan hulp te kunnen bieden bij een mogelijke terugkeer naar school en wijzen we ook op ontwikkelmogelijkheden tijdens het werk van de jongere..

Naast bovenstaande (we gaan ook jongeren benaderen met inkomen tussen 300 en 900 euro per maan) is er nóg een reden dat het aantal VSV'ers in de primaire doelgroep de komende maanden zal toenemen. Immers de crisis raakt jongeren op de arbeidsmarkt hard. We bereiden ons hier momenteel op voor, zodat we goed gepositioneerd zijn om ook deze jongeren te kunnen bijstaan, wanneer ze dat willen.

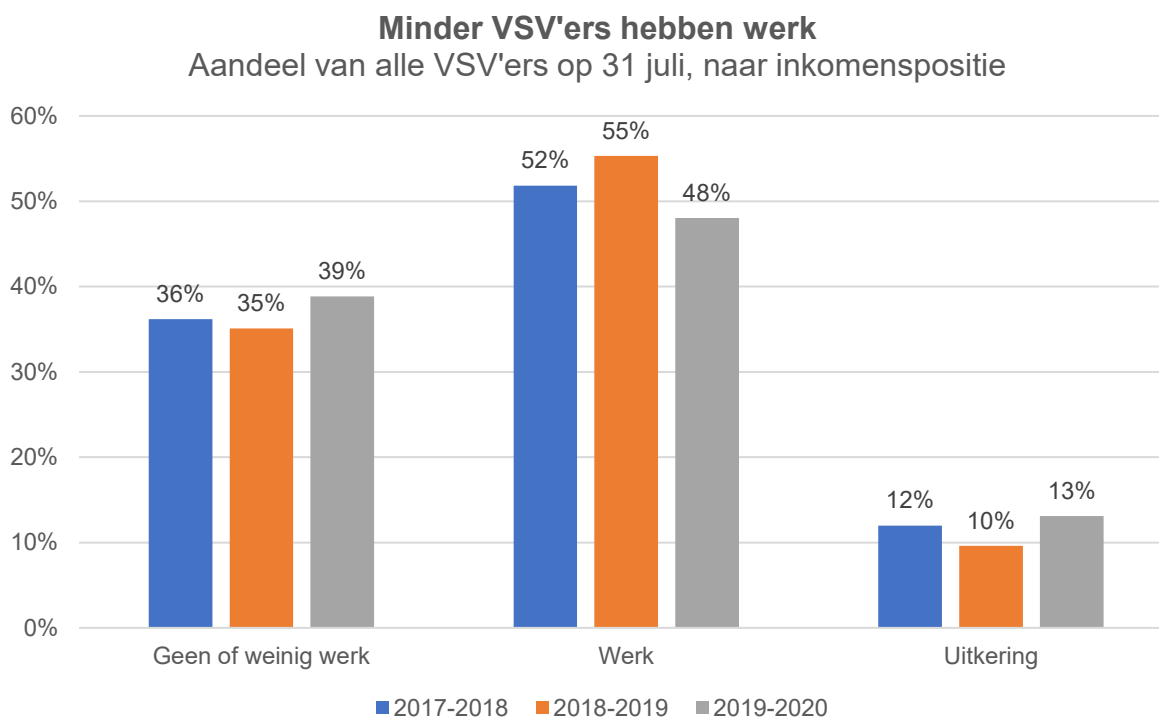
We bereiken wederom meer oud-VSV'ers
Aandeel bereikte oude-VSV'ers in primaire doelgroep

2.3 – Dagbesteding VSV'ers: merendeel is naar tevredenheid aan het werk

2.3.1 – Impact Corona-crisis nu al zichtbaar bij VSV'ers

Het aandeel van alle VSV'ers dat inkomsten uit (loon)dienst heeft en meer dan 300 euro verdient, is ten opzichte van vorig jaar met 7%-punt gedaald. Het aandeel VSV'ers zonder of met beperkt inkomen is licht gestegen. Het aandeel jongeren met een uitkering is fors gestegen: van 10% naar 13%. De Corona-crisis heeft een aantal sectoren met veel VSV'ers hard geraakt, zoals de horeca, het toerisme, de uitzendbranche en de evenementensector. Doordat jongeren vaker een flexibel contract hebben, worden zij relatief hard geraakt door de crisis. Bij jongeren zonder startkwalificatie speelt dit nog sterker. Dit is duidelijk terug te zien in de cijfers van dit jaar.

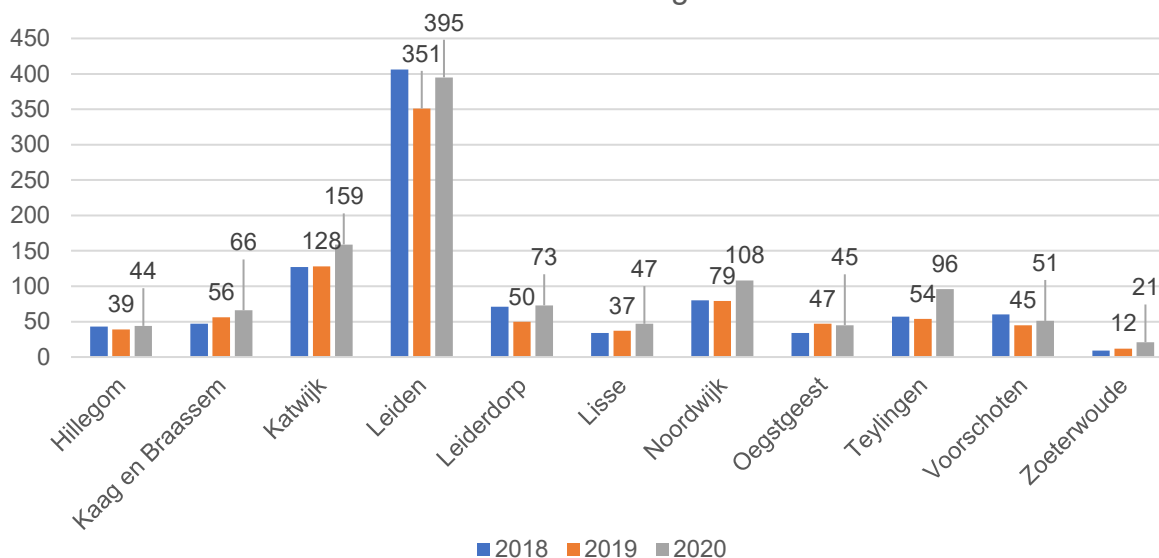

2.3.1 – In alle gemeenten stijgt het aantal VSV'ers zonder werk

In elke gemeente stijgt het aandeel jongeren zonder werk, hoewel in de ene gemeente een sterkere stijging zichtbaar is dan in een andere. Het RBL vermoedt dat dit te maken heeft met het aandeel jongeren in een gemeente dat werkzaam is in zwaar getroffen sectoren zoals de horeca, het toerisme, de bloemenhandel of de uitzendbranche.

In alle gemeenten stijgt aantal VSV'ers zonder werk

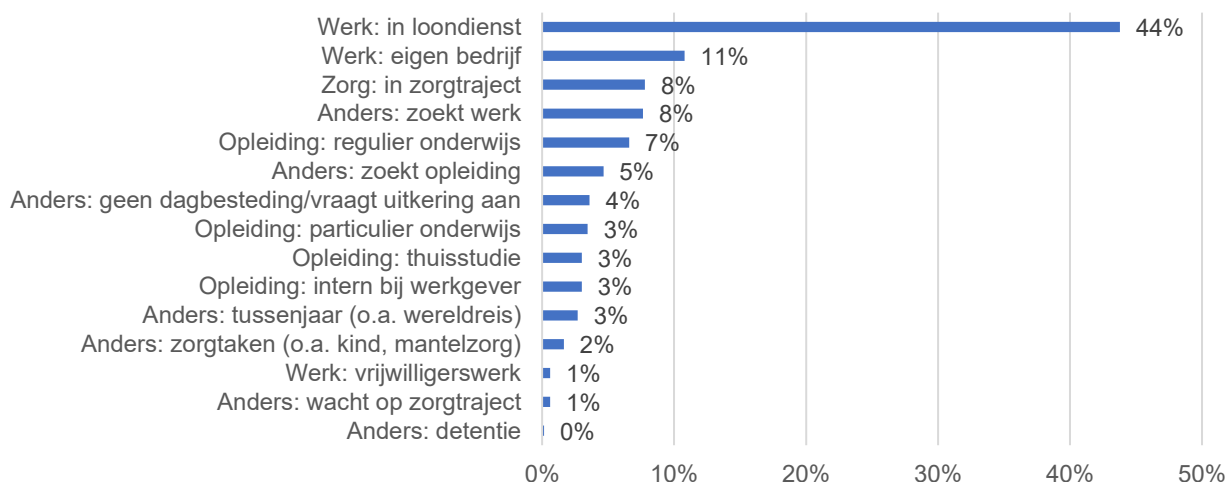
Aantal VSV'ers per gemeente zonder of met beperkt inkomen of met uitkering

Veel jongeren zonder (of met weinig) inkomen hebben wel een dagbesteding. Wanneer we ze spreken geven veel van deze jongeren (44%) aan dat ze – in tegenstelling tot onze informatie²⁶ - wel degelijk aan het werk zijn. Dit heeft meerdere oorzaken: ten eerste heeft een aanzienlijke groep een eigen bedrijf (11% van de bereikte jongeren). Inschrijvingen als zzp'er bij de Kamer van Koophandel worden niet meegenomen in onze gegevenslevering. Daarnaast werken veel VSV'ers zwart of op oproepbasis, waardoor hun inkomsten sterk fluctueren. De ene maand 'poppen' ze dan op in onze doelgroep, omdat ze weinig inkomen hebben. Op het moment dat we ze bellen of bij ze langsgaan, kunnen ze weer een baan gevonden hebben.

Jongeren die weinig inkomsten hebben, geven vaak aan wel werk te hebben

Antwoord van bereikte oud-VSV'ers over hun dagbesteding

²⁶ Wij ontvangen informatie over de inkomenspositie van onze doelgroep via SUWINET, een elektronische infrastructuur voor gemeenten om hun wettelijke taak te kunnen uitoefenen. Op basis van deze informatie kunnen we onze doelgroep - kwetsbare VSV'ers - scheiden van de VSV'ers die werk hebben en zelfstandig in hun levensonderhoud kunnen voorzien.

2.4 – Meer begeleidingstrajecten door het RBL

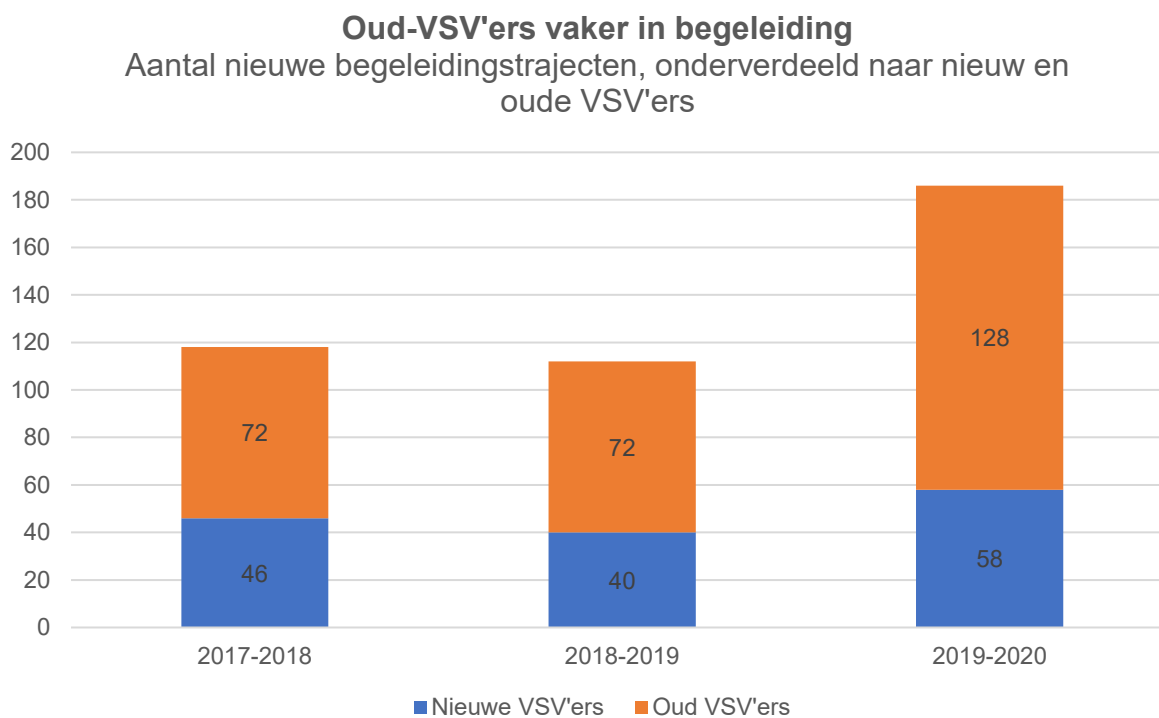
Het RBL wil met VSV'ers in contact komen om in ze in beweging te krijgen. Uitvinden wat een jongere motiveert en hierop inspelen, is essentieel in het bereiken van resultaat. Bij jongeren die nu geen dagbesteding hebben, kan werk of een hulpverleningstraject meer passend zijn dan (direct) terugkeren naar het onderwijs. Wij denken met jongeren mee en coachen ze in hun zoektocht naar een goede volgende stap.

Beste Jacobine (consulent leerplicht en voortijdig schoolverlaten):

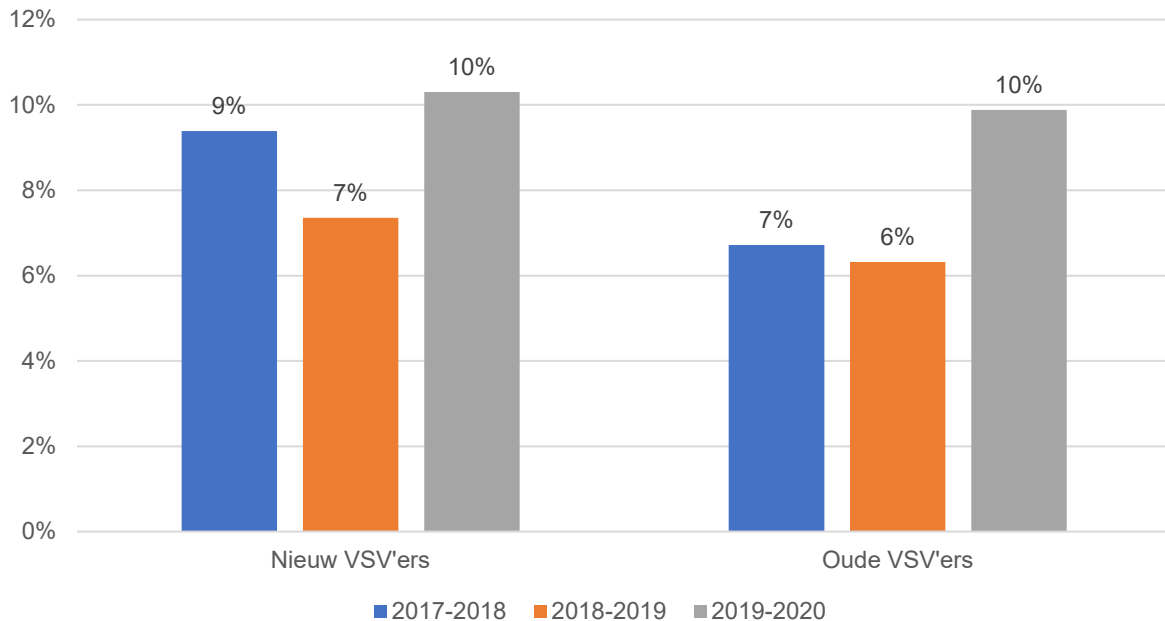
Dan wil ik je voor nu alvast heel erg bedanken voor je hulp en begrip. Ik had een heel ander beeld van leerplicht, maar ben blij dat we jou toebedeeld hebben gekregen. Je bent een topper. Bedankt voor alles, ook namens X.

2.4.1 – Aantal begeleidingstrajecten gestegen

Het aantal begeleidingstrajecten is dit schooljaar gestegen, met name bij oud-VSV'ers. Onder een traject verstaan wij dat een jongere minimaal twee afspraken met het RBL heeft gehad. Een aanzienlijke groep is met één gesprek al verder geholpen en kan het verder zelf regelen. Deze gesprekken zijn niet meegenomen in dit overzicht.

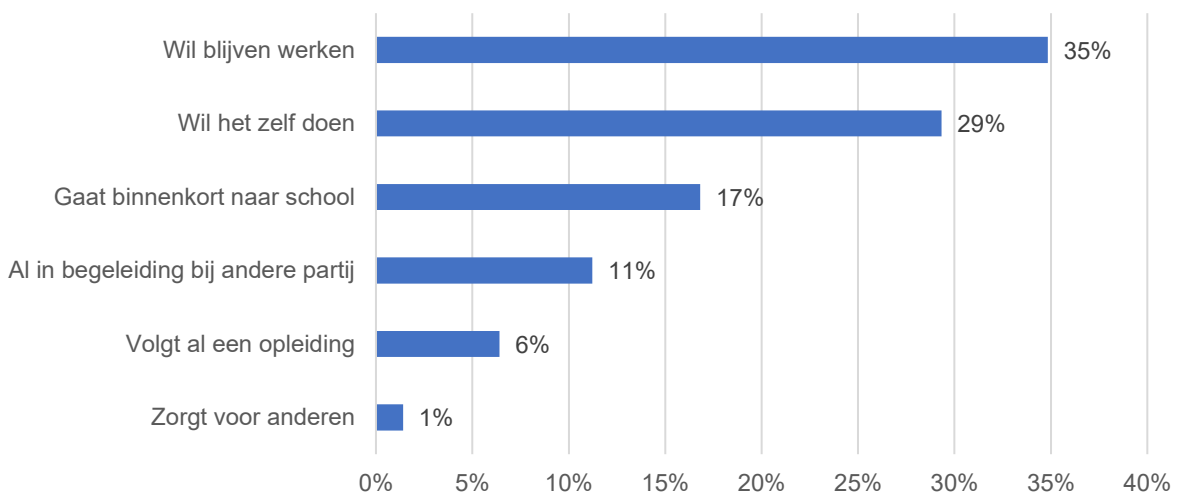
Meer oud-VSV'ers willen begeleiding Aandeel VSV'ers dat begeleid is, per jaar

Doordat we *meer VSV'ers bereiken*, stijgt ook het aandeel VSV'ers dat we begeleiden. Inmiddels ligt dat rond de 10%.

De toename komt dus niet doordat het *aandeel bereikte VSV'ers dat in begeleiding wil* stijgt. Veel jongeren hebben namelijk geen behoefte aan begeleiding omdat ze aan het werk zijn en hier tevreden mee zijn. Ook geven jongeren vaak aan dat ze geen hulp nodig hebben op dit moment, of het zelf uit willen zoeken. Het RBL merkt dat het vaak een kwestie van timing is: soms komen we op het goede moment en staat een jongere open voor een nieuwe stap. Juist daarom is het zo belangrijk om geregeld contact te houden met (oud)-VSV'ers.

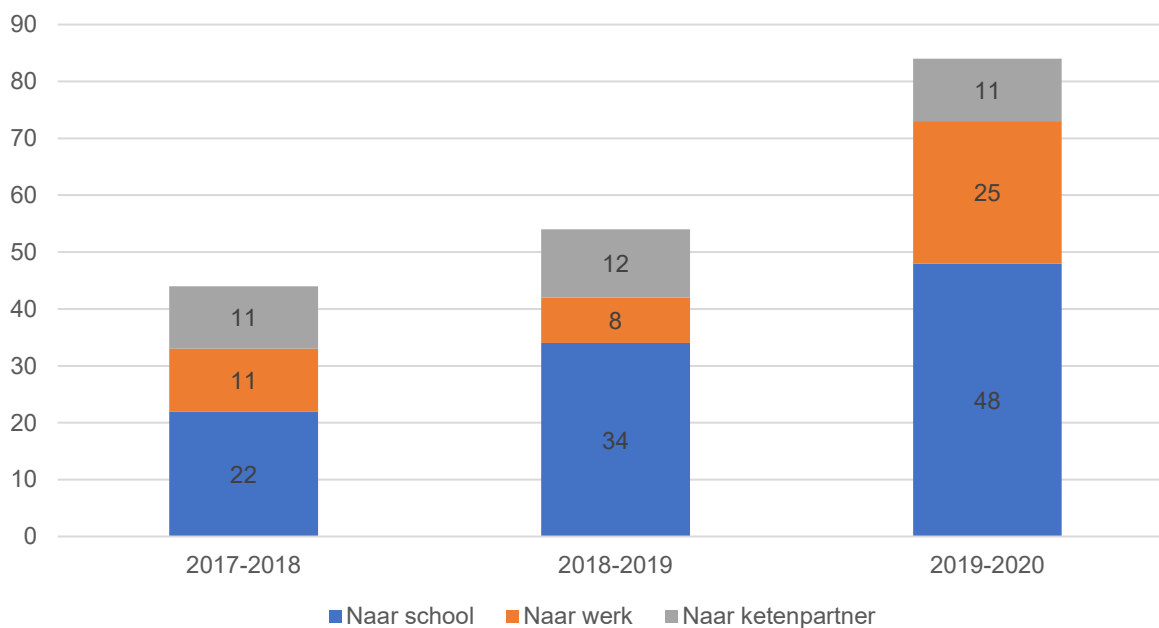
Veel jongeren willen blijven werken Antwoord van bereikte VSV'er waarom hij geen begeleiding wil

2.4.2 – RBL helpt meer VSV'ers aan onderwijsplek of werk

Consulenten zijn afhankelijk van de motivatie van jongeren. Het komt regelmatig voor dat jongeren, met of zonder overleg vooraf, een traject tussentijds stoppen. Desondanks is het dit jaar bij meer dan 60% van de afgeronde trajecten gelukt om een passende volgende stap te maken. Doordat we meer jongeren hebben bereikt en begeleid, heeft het RBL dit jaar fors meer jongeren naar school, werk of ketenpartner geholpen (van 54 vorig jaar naar 84 jongeren dit jaar).

Het RBL begeleidt meer jongeren naar onderwijs of werk
Positieve resultaten begeleidingstrajecten, per jaar

Hallo Aleid (consulent leerplicht en voortijdig schoolverlaten),

Misschien kunt u het nog herinneren dat u mij begin vorig jaar geholpen heeft met de keuze voor mijn vervolgopleiding.

Ik wou u met deze mail bedanken en vertellen dat ik het erg naar mijn zin heb op deze opleiding, ik heb gelukkig een leuke klas en de het klikt met de leraren en ik voel me goed op deze school. Ook de inhoud van de opleiding vindt ik erg leuk ik was normaal nooit zo van het presenteren.

Maar ik heb daar gelukkig ook mijn plek in gevonden, ik loop nu ook stage bij een groep 4 in L. waar ik het ook erg naar mijn zin heb.

Ik wou u dit graag laten weten omdat ik mij laatst herinnerde dat u graag nog een keer wou weten hoe het met mij ging.

Ik wil u nogmaals bedanken voor het helpen met mijn keuze want zonder u hulp zou ik waarschijnlijk nog steeds aan het werk zijn.

Dankuwel!

2.5 – Alle Praktijk- en Speciaal onderwijsjongeren blijven in beeld

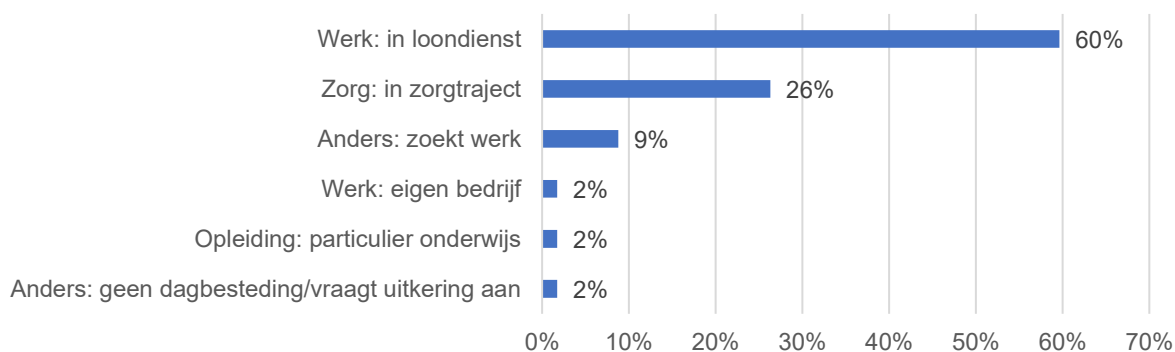
Vanaf 1 januari 2019 heeft het RBL de wettelijke taak om ook alle jongeren in beeld te houden die van het Praktijk- en Speciaal onderwijs afkomen. Ook de jongeren die uitstromen naar de arbeidsmarkt of naar dagbesteding. Deze jongeren vallen formeel niet binnen de VSV-doelgroep.

Het RBL heeft afgelopen jaar 57 jongeren bezocht uit deze groep. Hierbij hebben we ons net als bij de vsv'ers tot nu toe gericht op jongeren die volgens onze gegevenslevering niet werken of minder dan 300 euro verdienen in loondienst en *geen* uitkering ontvangen. Vanaf dit schooljaar hogen wij de grens op tot 900 euro.

Net als bij de VSV'ers blijken veel jongeren (toch) aan het werk. Ten opzichte van de oud-VSV'ers is opvallend dat veel jongeren uit deze doelgroep in een zorgtraject zitten en daardoor geen betaald werk hebben. Hierbij is het interessant te zien dat zij volgens SUWINET geen inkomsten uit een uitkering ontvangen. In de meeste gevallen wonen deze jongeren bij hun ouders en voorzien ouders (grotendeels) in hun levensonderhoud.

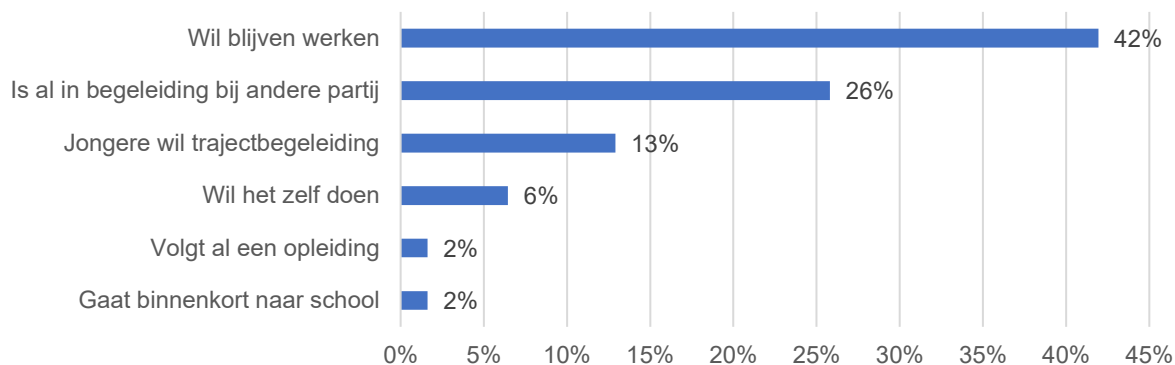
Meeste Pro/VSO jongeren aan het werk...

Dagbesteding oud-pro/vso jongeren met uitstroomprofiel werk

Groot aandeel heeft al begeleiding of wil begeleiding

Antwoord op vraag wat oud-pro/vso jongeren wil

Het RBL heeft een vaste consulent voor de Pro/VSO doelgroep met uitstroomprofiel werk. Zij onderhoudt korte lijntjes met de betreffende scholen in de regio. Voor een huisbezoek of bij het starten van trajectbegeleiding, stemt zij af met de school van herkomst. Deze scholen kennen de jongeren goed en hebben een breed werkgeversnetwerk. Ook wordt veel samengewerkt met partners op het gebied van arbeidsbemiddeling, waaronder gemeenten.

Het schooljaar 2019-2020 was het eerste volledige jaar waarin het RBL deze monitortask heeft uitgevoerd. Komende schooljaar willen we onze kennis en ons netwerk verder uitbouwen. Ook zullen we de aanpak verder inbedden in onze reguliere werkprocessen.

Doelstelling 3 – We dragen bij aan het terugdringen van verzuimrecidive

3.1 – Inleiding – Rol RBL bij verzuim

Uit onderzoek²⁷ blijkt dat kinderen die vaak verzuimen van school een grotere kans hebben om uit te vallen. Dat indirecte doel, het voorkomen van schooluitval, is de belangrijkste reden dat het RBL zich inzet voor het terugdringen van ongeoorloofd schoolverzuim. Daarnaast is er een direct doel: het tegengaan van schoolverzuim is – bij 18min - op zichzelf een wettelijke taak van het RBL.

De eerste verantwoordelijkheid voor het aanpakken van verzuim ligt bij de school. Als RBL staan we de school bij. Zo voeren wij soms preventieve gesprekken op de scholen en adviseren we hen bij beginnend verzuim, om zo te voorkomen dat het verzuim oploopt.

Als een leerling vaker ongeoorloofd verzuimt (minimaal 16 uur in 4 weken) is de school verplicht een verzuimmelding te doen bij DUO. De school geeft daarbij ook aan of actie gewenst is. Via DUO komt de melding bij het RBL binnen. Het RBL stemt af met school en gaat met de leerling en zijn ouder(s)/ verzorgers in gesprek om de reden van het verzuim te bepalen. Verzuim kan namelijk een signaal zijn van achterliggende problematiek. In alle gevallen gaat het RBL samen met de leerling, zijn ouders/verzorgers en eventueel andere instanties op zoek naar een oplossing om het verzuim te stoppen.

In het gesprek met de jongere en ouder/verzorger(s) gaan onze consulenten ten eerste altijd na of het verzuim verwijtbaar is. Dit is niet altijd het geval. Wanneer het verzuim verwijtbaar is, maakt het RBL soms alleen afspraken om het verzuim te stoppen. Vaak is een officiële waarschuwing op zijn plaats. Wij wijzen jongeren er dan op dat nogmaals verzuimen zou kunnen leiden tot een Halt-verwijzing of Proces-Verbaal. Wanneer het verzuim continueert, kan handhaven – in het geval van 18min verzuim-passend zijn. Het RBL handhaaft alleen bij het vermoeden dat dit een positief effect heeft op de jongere en/of zijn ouders. Waar zorg voorliggend is, heeft handhaven bijvoorbeeld weinig zin.

In de gesprekken met jongeren proberen onze consulenten de oorzaak van het verzuim boven tafel te krijgen en een oplossing te zoeken. Deze gesprekken zijn onze mogelijkheid om het gedrag van de jongere en/of ouders te beïnvloeden. Wat we willen: de naam van de jongere na een eerste gesprek niet nogmaals terugzien in een verzuimmelding. Verzuimrecidive is daarmee voor ons een belangrijkere indicator dan verzuim zelf, omdat we op de eerste meer invloed hebben dan op de laatste.

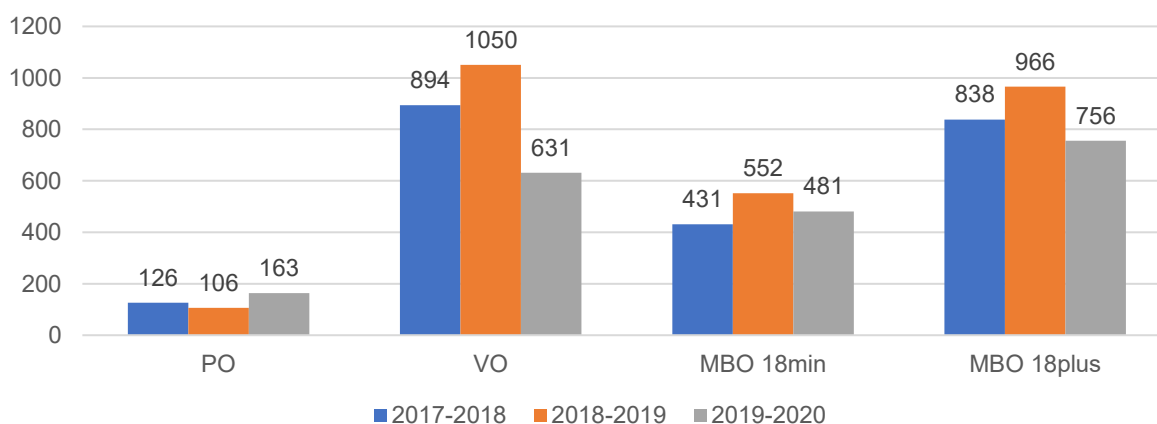
²⁷ Hartkamp, J. P. (2005). Monitor voortijdig schoolverlaten Rotterdam 2005: 4e - metingschooljaar 2003/2004. Amsterdam: Desan Research Solutions.

3.2 – Sterke impact Corona op schoolverzuim

3.2.1 – Aantal verzuimmeldingen daalt door Corona

Volgens de Leerplichtwet kan alleen sprake zijn van ‘verzuim’ als het kind de fysieke school niet bezoekt. Scholen sloten vanaf 16 maart hun deuren door de uitbraak van Corona, waardoor de verzuimmeldingen opdroogden. Slechts 2.000 leerlingen werden het afgelopen schooljaar bij het RBL gemeld. In 2018-2019 waren dat er nog ruim 2.600. Alleen in het PO lag het aantal meldingen hoger dan in voorgaande jaren. Daar leidde de heropening van de scholen in mei juist tot extra meldingen.

Flink minder verzuim, mede door sluiting scholen...
Aantal unieke personen met minimaal 1 verzuimmelding, per schooltype

Weliswaar ontving het RBL tijdens de Corona-periode minder officiële verzuimmeldingen, dit betekende allerminst dat onze consultants in die periode stil hebben gezeten. Het andere werk – voor thuiszitters en vsv'ers – liep gewoon door. Daarnaast heeft het RBL zich al heel snel op een andere manier ingezet om het recht op onderwijs ook tijdens de Corona-periode te waarborgen.

3.2.2 – Tijdens Corona-periode bereikt het RBL jongeren buiten beeld

In maart 2020 sloten de scholen fysiek hun deuren vanwege de Corona-crisis. Scholen richtten in korte tijd het ‘onderwijs op afstand’ in. Helaas kwam het voor dat leerlingen of ouder(s)/verzorger(s) uit beeld raakten van school. Scholen slaagden er dan – zelfs na meerdere malen proberen – niet in deze leerlingen te bereiken. Het RBL heeft in nauwe samenwerking met scholen, Jeugd Gezondheidszorg en Jeugd- en Gezinsteams (JGT's), een duidelijk proces opgetuigd met als hoofddoel het contact tussen leerling en school zo snel mogelijk te herstellen en ervoor te zorgen dat de leerling weer zou deelnemen aan het onderwijs op afstand.

Subdoel was ervoor zorg te dragen dat – wanneer er signalen zijn dat er andere problemen zijn met het kind en/of gezin – de juiste hulpinstanties werden ingeschakeld. Het RBL heeft ook ‘straatbezoeken’ afgelegd wanneer leerlingen/ouders niet op een andere manier te bereiken waren.

Het RBL heeft in de periode vanaf de sluiting van de scholen tot en met 31 juli in totaal – dus voor alle 11 gemeenten – 275 ‘meldingen’²⁸ gekregen van scholen dat zij leerlingen niet kunnen bereiken en/of dat zij er niet in slagen leerlingen te laten deelnemen aan het onderwijs op afstand.²⁹

Het RBL heeft 95% van deze leerlingen kunnen bereiken en het contact met school – voor zover dat verloren was - hersteld. De leerlingen die niet bereikt zijn, zijn met name leerlingen waarbij het JGT of hulpverleners al betrokken waren. In het enkele geval dat bellen en straatbezoeken geen resultaat opleverden, bleek dat jongere/gezin vertrokken was naar het buitenland.

²⁸ Geen officiële verzuimmeldingen, immers er is voor de leerplichtwet geen sprake van verzuim

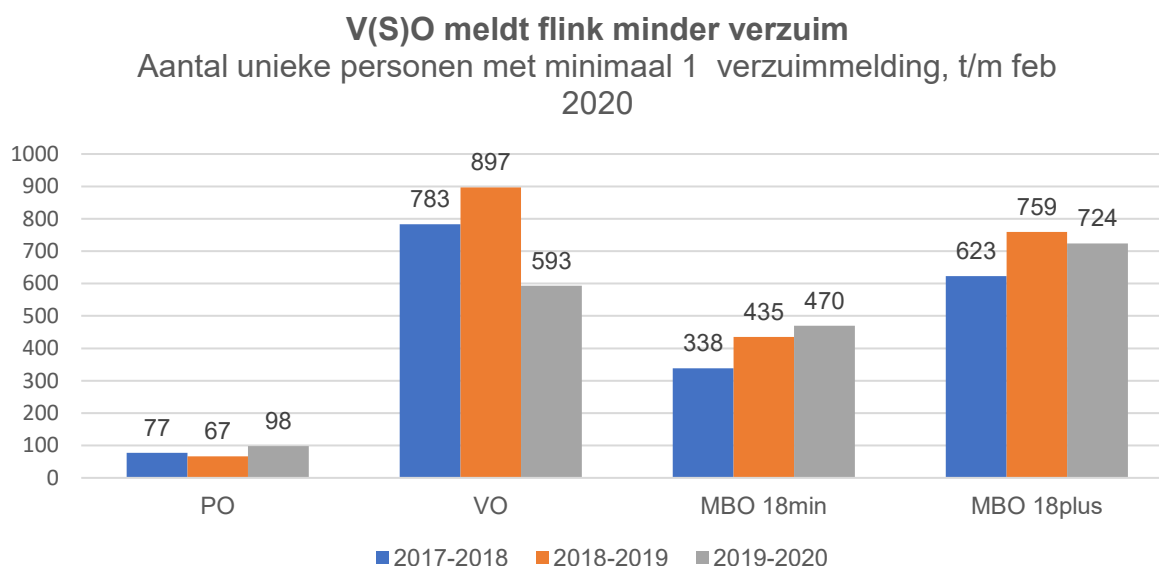
²⁹ Zie voor meer info de tussentijdse updates die we naar alle gemeenten hebben gestuurd

Zo'n driekwart van de gemelde leerlingen bleek al bekend te zijn bij het RBL. Deze jongeren verzuimden ook voor de Corona-crisis al veel³⁰. De oorzaken van het 'digitale verzuim' vertonen in die gevallen meestal veel overeenkomsten met het vroegere fysieke verzuim. Het gaat dan vaak om motivatieproblemen. Soms spelen psychische klachten een rol, of hebben jongeren problemen met het dagritme. Soms liggen communicatieproblemen ten grondslag aan de 'digitale afwezigheid'. Het gaat dan bijvoorbeeld om ouders die de Nederlandse taal niet machtig zijn, niet begrijpen wat de bedoeling is of scholen die geen actuele contactgegevens meer hebben.

NB In de rest van dit hoofdstuk verantwoorden wij ons over onze inzet op het gebied van verzuim in de periode augustus 2019 tot en met februari 2020.³¹ We willen immers vergelijken met voorgaande jaren, en de periode na februari is niet vergelijkbaar.

3.3 – Tot en met februari: minder verzuim op V(S)O, ruwweg evenveel op MBO

Vergeleken met voorgaande jaren meldden MBO's tussen aug. 2019 en feb. 2020 ruwweg evenveel jongeren bij ons voor verzuim: iets meer 18-minners, iets minder 18-plussers. Vanuit V(S)O-scholen werden juist spectaculair minder jongeren gemeld dan voorgaande jaren. Meer hierover later in dit hoofdstuk.

3.3.1 – Verschillen in verzuim tussen gemeenten

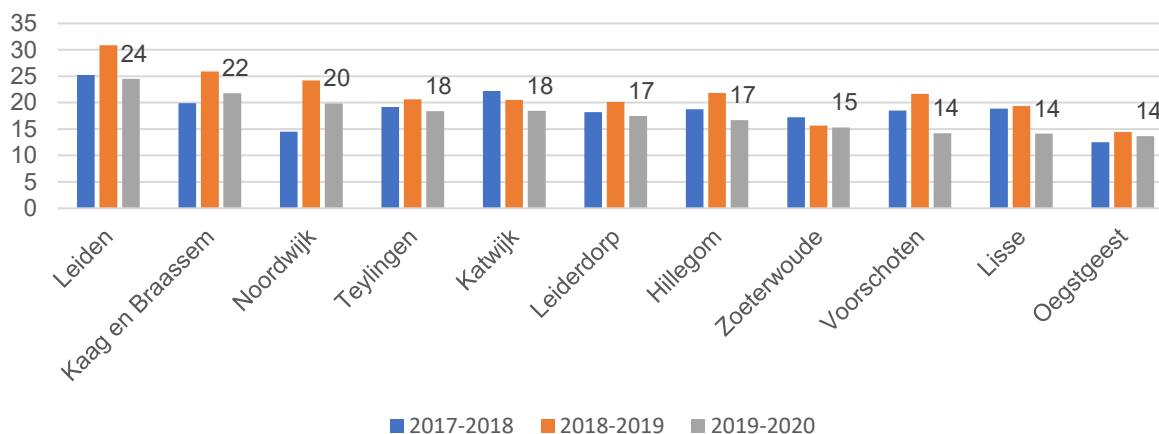
Tussen gemeenten bestaan verschillen. 0,024% van de Leidse kinderen tussen de 5 en 18 jaar zijn één of meerdere keren gemeld voor verzuim. In Voorschoten, Lisse en Oegstgeest ligt dit aandeel lager. Dit kan te maken hebben met de samenstelling van de bevolking in die gemeenten, maar ook met verschillen tussen scholen. Mochten scholen in Lisse bijvoorbeeld 'terughoudender' melden dan scholen in Leiden, dan beïnvloedt dat de verschillen in verzuimcijfers tussen die gemeenten. Verder in dit hoofdstuk meer over verschillen tussen scholen. Het RBL stuurt niet op verzuim per gemeente maar op verzuim per school. Immers het verzuimbeleid wordt op schoolniveau ingericht, niet op gemeenteniveau.

³⁰ Het RBL ontving interessant genoeg ook signalen dat notoire verzuimers (pre-Corona) nu juist aan alle lessen deelnemen. Voor deze groep lijkt het volgen van onderwijs op afstand vanwege uiteenlopende redenen juist 'makkelijker' vol te houden, dan het klassikale onderwijs in een schoolgebouw.

³¹ Feitelijk sloten de scholen per medio maart. Voor het gemak hebben we gekozen om op hele maanden af te bakken. Dit beïnvloedt het beeld niet noemenswaardig.

Aandeel kinderen (5-18jaar) dat 1 of meerdere keren is gemeld voor verzuim

Per gemeente, per 1000 jongeren, aug t/m feb

3.3.2 – Verzuimrecidive daalt

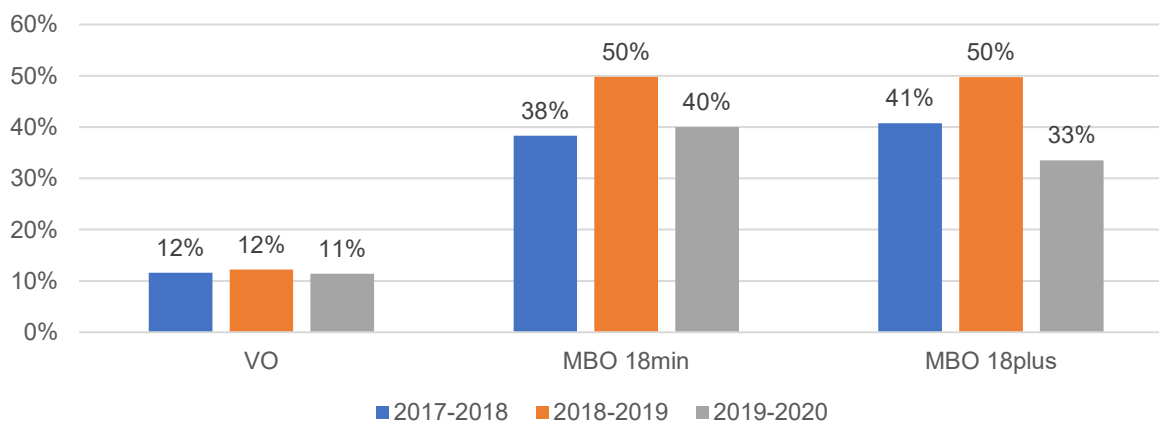
Zoals uiteengezet sturen we als RBL vooral op de verzuimrecidive. Het goede nieuws is dat deze afgelopen schooljaar behoorlijk is gedaald, met name in het MBO. Het jaar ervoor steeg de recidive nog flink. Het is geruststellend dat deze stijging zich niet heeft doorgezet.³² Het RBL heeft hier ook bewust op ingezet door in het afgelopen schooljaar alle consulenten een cursus Motiverende Gespreks Voering (MGV) aan te bieden.

Van de VO-leerlingen waarbij we verzuim constateren, wordt 1 op de 9 (11%) opnieuw gemeld. De verzuimrecidive bij 18-minners op het MBO ligt met 40% flink hoger dan op het VO. Dat is op het eerste gezicht opvallend. Immers ook 18-minners op het MBO hebben leerplicht en weten dat het RBL kan handhaven wanneer het verzuim niet stopt. Een mogelijke verklaring voor dit verschil kan zijn dat verzuim op het MBO vaker dan op het V(S)O samenhangt met motivatieproblemen of een verkeerde studiekeuze. Wanneer een opleiding niet passend is, ligt herhaling van het verzuim op de loer. Handhaven is dan veelal niet effectief.

MBO's kunnen studenten die (vrijwel) niet meer op school komen, bovendien moeilijker uitschrijven (zie ook paragraaf 3.3.6). Dit resulteert dan in terugkerende meldingen.

Verzuimrecidive daalt, met name op mbo

Na een constatering van verzuim nog eens gemeld, t/m feb 2020

³² Het door het PO gemeld verzuim is zo laag, dat recidive-cijfers statistisch niet significant zijn.

In de volgende hoofdstukken zoomen wij verder in op het verzuim vanuit de verschillende schooltypen.

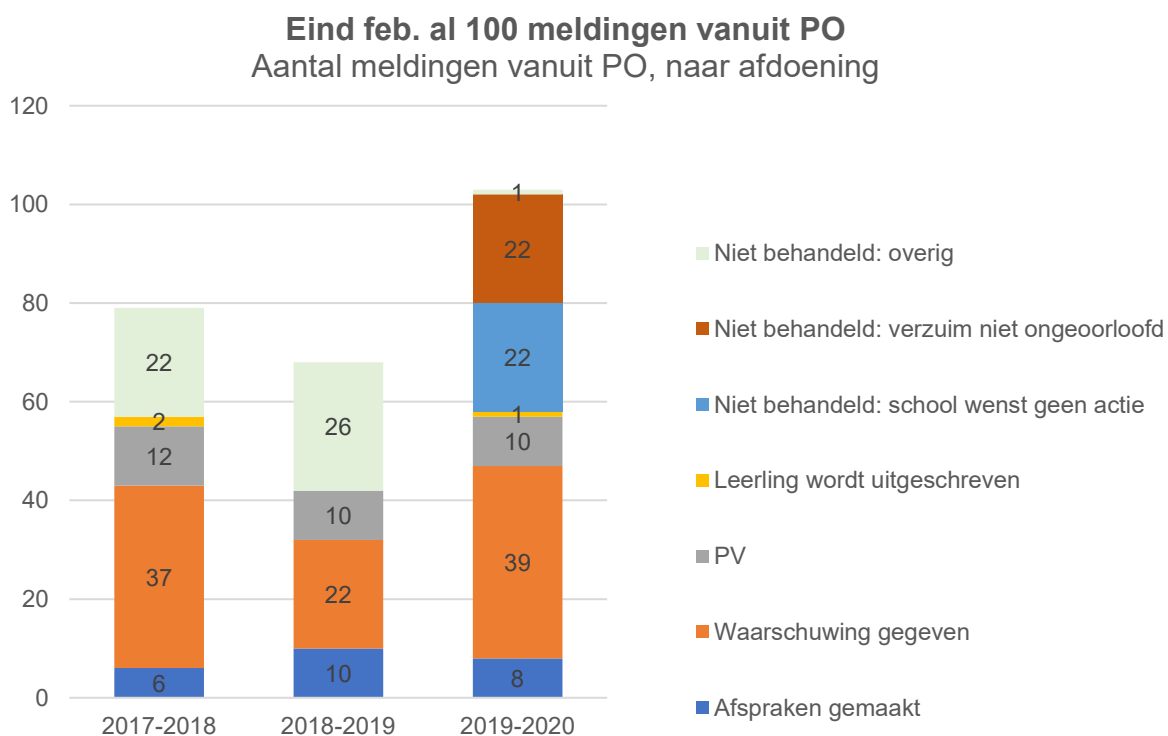
3.3.3 – Corona versterkt band RBL met PO

Het aantal verzuimmeldingen dat wij vanuit het PO ontvangen ligt traditioneel laag. Het totaal aantal verzuimmeldingen kwam de laatste drie jaar maar net boven de honderd uit. Het is de vraag of er echt zo weinig ongeoorloofd wordt verzuimd op het primair onderwijs. Uit [landelijk onderzoek³³](#) blijkt dat PO-scholen lang niet al het ongeoorloofd verzuim melden bij Leerplicht. Daarom hebben wij vorig jaar tijdens de schoolbezoeken aan het PO het belang van verzuim melden extra benadrukt.

Mogelijk heeft dit geresulteerd in een grotere meldingsbereidheid onder PO-scholen, want het afgelopen jaar zagen we een behoorlijke stijging van het aantal meldingen. De grens van 100 meldingen werd eind februari al bereikt.

Tijdens de Corona-periode hebben wij veel PO-scholen – die al snel weer deels open gingen - van advies voorzien over hoe om te gaan met ouders die hun kinderen thuis hielden. Dit heeft onze band met de PO-scholen in de regio versterkt. De verwachting is dat dit een positief effect kan hebben op de meldingsbereidheid van die scholen in de toekomst.

Relatief veel verzuim vanuit het PO betreft 'luxe verzuim': ouders die hun kinderen meenemen op vakantie buiten de schoolvakanties. Hierdoor ligt het aandeel meldingen dat met een officiële waarschuwing of PV wordt afgedaan relatief hoog in dit schooltype.

³³ https://ingrado.nl/assets/uploads/Rapport_Leerplicht_in_het_primair_onderwijs_18_april_2018.pdf

3.3.4 – Voortgezet Onderwijs meldt flink minder verzuim

Het aantal verzuimmeldingen vanuit het Voortgezet (Speciaal) Onderwijs (V(S)O) daalde scherp ten opzichte van schooljaar 2018-2019. Veel grote V(S)O-scholen meldden minder verzuim. Het aantal verzuimmeldingen vanuit het Teylingencollege daalde met bijna 60%. Vanuit de KTS – onderdeel van dit Teylingencolleg - werden slechts 21 meldingen gedaan, waar dat er het schooljaar ervoor nog 90 waren. Op deze school is flink geïnvesteerd in een preventief beleid, waardoor verzuim vroegtijdig in de kiem wordt gesmoord.

Het verzuim op de VAVO is na de spectaculaire stijging in 2018-2019 weer gehalveerd. Dit hangt mogelijk samen met de pilot op de Storm Buysingstraat (zie verder in dit hoofdstuk). Maar ook vanuit andere V(S)O scholen daalde het aantal meldingen flink.

Figuur 1 - Aantal meldingen per VO school (aug-feb)

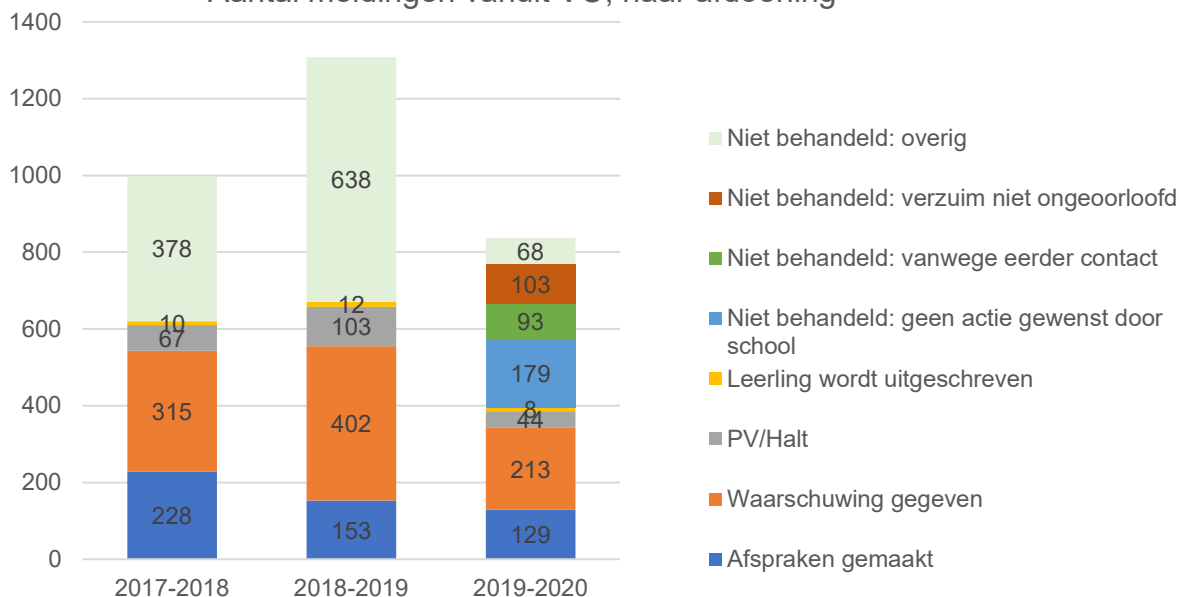
	2017-2018	2018-2019	2019-2020	Ten opzichte van vorig jaar
mboRijnland - VAVO	139	331	165	-50%
Da Vinci College	177	199	142	-29%
Bonaventuracollege	55	80	58	-28%
Teylingen College	93	138	57	-59%
Andreas College	86	43	49	14%
Visser t Hoof Lyceum	58	46	45	-2%
Fioretti College	40	54	38	-30%
Northgo College	25	26	36	38%
Wellantcollege	33	53	32	-40%
Het Vlietland College	10	13	21	62%
Het Waterland	11	17	16	-6%
P.C. Hooftcollege VSO	1	21	14	-33%
Stedelijk Gymnasium	11	18	12	-33%
Chr Sgm Groene Hart	5	8	11	38%
Limes Praktijkonderwijs	40	44	11	-75%
Sgm Het Rynlands Sassenh	25	17	10	-41%
Leonardo College	20	28	9	-68%
Vrije School Z-Holland	23	12	8	-33%

Het is verleidelijk om het sterk dalende aantal verzuimmeldingen als een groot succes te zien. Maar het aantal verzuimmeldingen kan grillig verlopen. In 2018-2019 zagen we juist nog een flinke stijging van het aantal meldingen ten opzichte van 2017-2018. Een stijging (of daling) in het aantal meldingen vanuit een school hoeft niet automatisch te betekenen dat er daadwerkelijk meer (of minder) wordt verzuimd op die school. Een belangrijke verklaring voor het dalende aantal verzuimmeldingen is dat scholen ons in het verleden op de hoogte brachten van hun 'langdurig verzuimers' (zie hoofdstuk 1) middels een 'gewone' verzuimmelding. Vanaf vorig schooljaar worden die stromen beter gescheiden. Ook andere factoren (nieuw verzuimbeleid, ander ICT systeem, nieuwe verzuimmedewerker) kunnen van invloed zijn op het aantal meldingen.

Op dit moment hebben wij niet het idee dat de daling wordt veroorzaakt doordat de 'meldingsbereidheid' van scholen is afgenomen. Een deel van de daling lijkt daadwerkelijk het gevolg van minder verzuimende leerlingen. Desalniettemin zullen we dit zeker checken bij het volgende bezoek op die scholen.

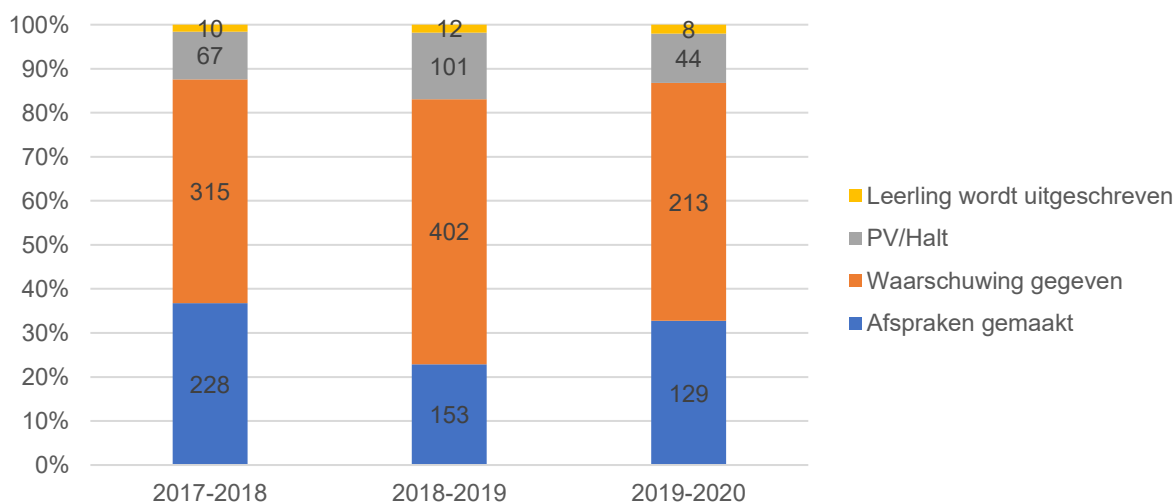
Ongeveer de helft van alle V(S)O meldingen worden niet ter hand genomen door onze consulenten. Vaak geeft school aan dat geen actie vereist is, of is er eerder contact geweest met de leerling waardoor een nieuw gesprek als weinig zinvol wordt gezien. Soms is in de melding al te zien dat het verzuim niet ongeoorloofd is.

Flink minder meldingen verwerkt voor het VO Aantal meldingen vanuit VO, naar afdoening

Wanneer we jongeren en hun ouder(s) spreken, kiezen we vergeleken met vorig jaar relatief vaker voor het maken van afspraken en minder vaak voor een officiële waarschuwing.³⁴ Ook een doorverwijzing naar Halt of een Proces-Verbaal worden relatief minder vaak ingezet dan in 2018-2019. Dit hangt enerzijds samen met het dalende aantal meldingen. Anderzijds is dit het gevolg van een al langer aanhoudende trend, waarbij de rol van de leerplichtconsulent langzaam verschuift van handhaver naar regisseur.

Relatief meer afspraken, minder waarschuwingen/PV's

³⁴ Bij een officiële waarschuwing weten ouders/leerlingen dat de bij de volgende keer verzuim PV kan worden opgemaakt.

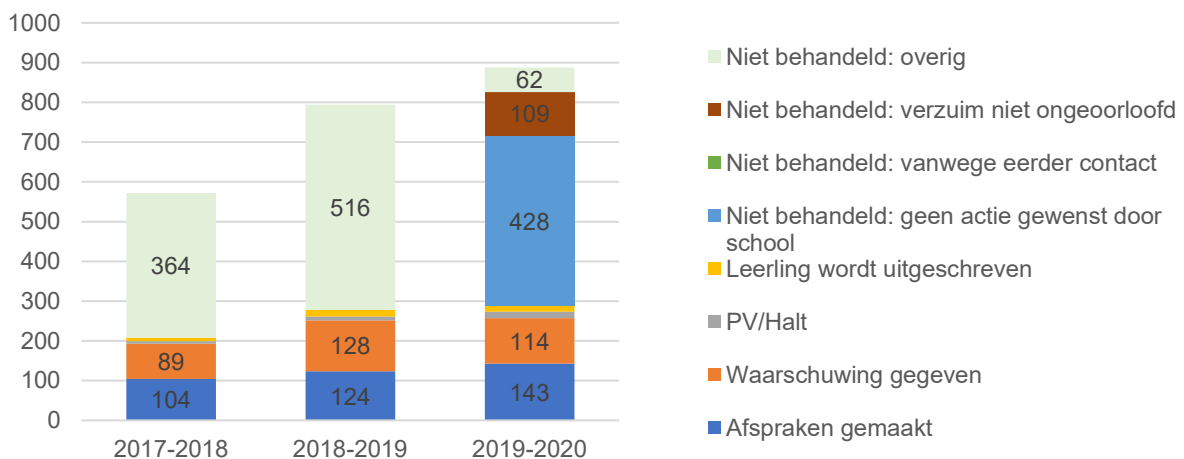
3.3.5 – MBO 18-min: meer verzuim gemeld, slechts een deel opgepakt

Vanuit het MBO werd iets meer verzuim gemeld van 18-minners. Met name mboRijnland meldde meer jongeren.

Meer nog dan in het V(S)O volgt na een melding vanuit het MBO lang niet altijd een interventie vanuit het RBL. Vanaf vorig schooljaar registreren we beter waarom we dat niet doen. Bij 18min-meldingen speelt vooral dat MBO's aangeven dat actie niet gewenst is. Ze melden in die gevallen, omdat dat wettelijk verplicht is, maar hebben intussen zelf goede afspraken met de jongere gemaakt om het verzuim te stoppen. Een gesprek met het RBL heeft dan weinig toegevoegde waarde. Ook speelt mee dat MBO's studenten die (vrijwel) niet meer op school komen, moeilijker uit kunnen schrijven. Dit effect is nog sterker zichtbaar bij 18+ verzuim en wordt daarom in de volgende paragraaf verder uitgelegd.

Stijgend aantal meldingen mbo 18-, school wenst vaak geen actie

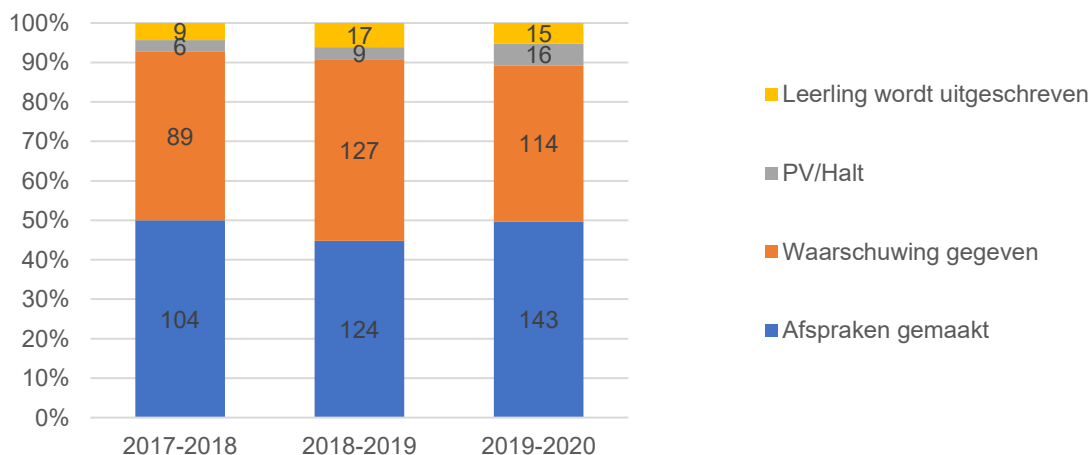
Aantal 18min-meldingen vanuit MBO, naar afdoening

Wanneer we jongeren spreken, kiezen we iets vaker voor een Halt-verwijzing of het opmaken van een Proces-Verbaal dan in de voorgaande twee jaren. Toch is dit aandeel nog altijd laag, in vergelijking met het VO. Verzuim op het MBO heeft relatief vaak te maken met motivatieproblemen, bijvoorbeeld als gevolg van een verkeerde studiekeuze. Met een Proces-Verbaal aanwezigheid proberen af te dwingen, werkt dan vaak niet.

Lichte stijging in aantal PV's voor mbo 18min

Geconstateerd 18min-verzuim vanuit MBO, naar afdoening

3.3.6 – MBO 18-plus: Meer meldingen voor minder jongeren

Het melden van 18-plus verzuim is wettelijk niet verplicht. Landelijk en met omliggende regio's en ROC's zijn hier afspraken over gemaakt, met als doel schooluitval tegen te gaan. Als RBL pakken we de laatste jaren nog geen 15% van alle verzuimmeldingen op. Net zoals bij 18-min meldingen geven scholen vaak aan dat 'actie niet gewenst is'. Ook maken de consultants, op basis van een eerder gesprek met de jongeren, de afweging dat een nieuw gesprek niet zinvol is, te meer omdat wij geen 'stok achter de deur hebben' in de vorm van handhavende instrumenten.

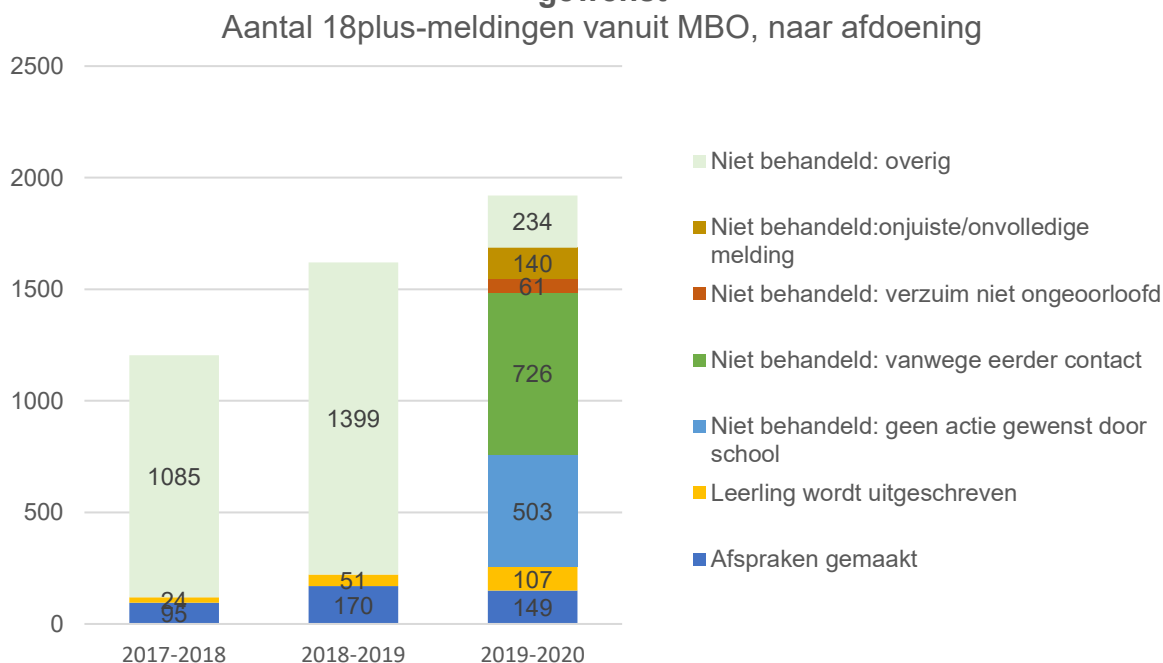
Terwijl het *aantal 18-plus jongeren* dat gemeld wordt daalt, loopt het *aantal meldingen* de laatste jaren juist op. De 700 unieke jongeren die verzuimden, zorgden samen voor ruim 1900 meldingen. Bij verzuim van 18-plussers zorgt een hele kleine groep jongeren voor heel veel meldingen. Zo zijn er 107 jongeren die 5 keer of vaker gemeld zijn, met in totaal 823 verzuimmeldingen.

De groeiende groep zeer frequente groep verzuimers is deels te verklaren door de invoering van de 'wet vroegtijdig aanmelden' in schooljaar 2017-2018. Een onderdeel hiervan is de procedure voor het afgeven van een (negatief) bindend studieadvies (BSA) waarmee de onderwijsinstelling de jongere kan uitschrijven. Voor een meerjarige opleiding mag dit op zijn vroegst 9 maanden na de inschrijvingsdatum. Ook moet de student de kans krijgen om zich te verbeteren³⁵. Dit geldt ook voor studenten die frequent en/of langdurig verzuimen.

Een andere optie is een verwijderingsprocedure starten op basis van veelvuldig verzuim. MboRijnland geeft aan dat dit weinig door teamleiders wordt gedaan omdat dit betekent dat jongeren niet meer welkom zijn bij mboRijnland, ook niet bij een andere opleiding.

Jongeren worden door de regels rond het BSA en de verwijderingsprocedure dus veel later uitgeschreven dan voorheen, met meer verzuimmeldingen tot gevolg.

18 plus meldingen: vaak herhalend verzuim of geen actie gewenst

³⁵ <https://onderwijsenexaminering.nl/publicaties/handreiking-bindend-studieadvies/>

3.3.7 – 18-plus verzuimaanpak in ontwikkeling

De vraag is in hoeverre de huidige verzuimaanpak bij 18plus wel *efficiënt* is, nu we 85% van de meldingen niet oppakken. Immers deze meldingen gaan wel gepaard met administratieve lasten, zowel aan de kant van de school als van het RBL.

Daarnaast is de vraag in hoeverre de aanpak *effectief* is. Verzuim is een voorbode voor uitval, maar lang niet alle uitval wordt voorafgegaan door verzuim. Bij veel van de 18-plussers wordt – voordat ze uitvallen – geen verzuim gemeld bij het RBL. Bovendien is het RBL alleen aan zet bij ongeoorloofd verzuim. Vaak is er voorafgaand aan uitval veel ziekteverzuim. Dit wordt niet bij het RBL gemeld. Bereiken wij met de huidige verzuimaanpak nu wel de juiste doelgroep: de jongeren met het meeste risico op uitval?

In een pilot op de locatie Storm Buysingstraat van mboRijnland (Windkracht4') hebben we het afgelopen schooljaar geëxperimenteerd met het enerzijds loslaten van de meldingen, en anderzijds het ook betrokken zijn bij jongeren waarbij geen sprake is van ongeoorloofd verzuim, maar waar wel risico op uitval is. Denk hierbij bijvoorbeeld aan veelvuldige ziekte, geen boeken, etc.

3.3.7.1 – Resultaat pilot 'Windkracht4': inzet preventiever, alle uitvallers in beeld

Bij de start van Windkracht4 had het Regionaal Bureau Leerplicht (RBL) twee doelen: schooluitval voorkomen door preventiever en beter samen te werken (1) en alle (potentiële) uitvallers vroegtijdig in beeld hebben (2). Uit een eigen onderzoek bleek namelijk dat veel jongeren die stoppen met hun opleiding niet bekend waren bij leerplicht/RMC en bovendien niet altijd (tijdig) de juiste begeleiding hadden ontvangen op school.

Drie consultants van het RBL namen deel aan zgn. 'clusteroverleggen' op school. Deze overleggen bestaan uit verzuimmedewerker, (coördinerend) Studie Loopbaan Begeleider, de Onderwijs Service Centrum Adviseur en de consultant van het RBL van een aantal gerelateerde opleidingen ('clusters'). Door de hoge frequentie van deze overleggen konden alle jongeren, waar zorgen over bestonden³⁶, worden besproken. Bij alle besproken studenten werden aanpak en verdeling van taken onderling goed afgestemd. Dit zorgde voor snelle actie, waar in het verleden casuïstiek soms langer bleef liggen of onder de radar bleef. De signalerende rol van de (coördinerend) SLB'er en de verzuimmedewerker bleek hierin erg belangrijk. De uit het Transformatiefonds Jeugdhulp bekostigde psycholoog op locatie en de inzet van de GGD hielpen bij het tijdig inschakelen van passende hulp.

Door de deelname aan de clusteroverleggen waren vrijwel alle (potentiële) uitvallers in beeld bij de consultants van het RBL, ook jongeren waar geen sprake was van verzuim. Hiermee is één van de pilot-doelen voor het RBL behaald.

De impact van Windkracht4 op het aantal jongeren dat stopt met hun opleiding (het andere doel) is nu (zomer 2020) nog niet bekend omdat nog veel (her)inschrijvingen plaatsvinden. Daarbij speelt mee dat over de hele breedte minder studenten uitgeschreven zijn dan vorig jaar, door het terughoudende uitschrijfbeleid van mboRijnland door Corona. Pas medio oktober 2020 is een eerste indicatie te geven van het aantal daadwerkelijke uitgevallen jongeren op locatie Storm Buysingstraat ten opzichte van vorig jaar en andere locaties van mboRijnland.

Op basis van een evaluatie onder studenten, docenten, begeleiders en andere partners heeft mboRijnland aangegeven de preventieve werkwijze komende schooljaar stapsgewijs uit te willen breiden naar alle drie de locaties in Leiden. De inzet van een psycholoog en van de GGD wordt vanaf januari 2021 gecontinueerd op de locatie Storm Buysingstraat en uitgebreid naar de andere twee locaties van mboRijnland. De inzet van de psycholoog en de GGD voor 18-plussers wordt bekostigd vanuit het regionale VSV-programma 2021-2024.

De inzet van het RBL is bij Windkracht4 intensiever geworden: we investeren relatief meer tijd in de Storm Buysingstraat dan op andere locaties. Deze investering zit hem in preventievere activiteiten

³⁶ In de breedste zin van het woord: Ook studenten werden besproken met psychische of lichamelijke problematiek, langdurige ziekte, gedragsproblemen, problemen thuis of school gerelateerde problemen.

zoals de deelname aan de clusteroverleggen, het eerder betrokken zijn bij jongeren en het bereiken van een bredere risicovolle doelgroep. Wij juichen een verdere uitrol naar andere locaties toe, maar moeten hierbij wel waken voor capaciteitsbeperkingen bij onze consulenten.

3.3.7.2 – Pilot huisbezoeken afgerond – geen overtuigend bewijs gevonden

Naast de pilot op de Storm Buysingstraat stond 2019-2020 ook in het teken van een andere pilot. In andere regio's (bijv. RMC-regio Gouda) worden verzuimende meerderjarigen thuis bezocht. RMC Gouda is ervan overtuigd dat deze aanpak meer effect sorteert, omdat de jongere in zijn eigen systeem wordt bezocht in plaats van met/op school. Omdat hard cijfermatig bewijs hiervoor moeilijk te vinden is, heeft het RBL dit schooljaar zelf onderzocht of de Goudse aanpak ook in onze regio werkt: ruim 200 interventies³⁷ bij verzuimende meerderjarigen zijn het afgelopen schooljaar 'at random' gedaan. De ene jongere werd uitgenodigd voor een gesprek met/op school (zo'n 100 dus), cf. de standaard werkwijze van het RBL. De andere jongere werd thuis bezocht (eveneens zo'n 100)

Na de interventies hebben wij de jongeren gemonitord. Ook hebben wij de pilot kwalitatief geëvalueerd. Hieruit hebben wij het volgende geleerd:

- Het afleggen van huisbezoeken vertoont **geen positievere samenhang** met een lagere recidive of minder uitval dan het standaard proces (gesprekken met/op school)
- Pogingen tot huisbezoeken zijn **minder vaak succesvol** dan pogingen tot gesprekken met/op school. Jongeren zijn vaak niet thuis en bij sommige jongeren mogen we niet op huisbezoek in verband met een geheim adres.
- Consulenten zien het huisbezoek vooral als zinvol, **wanneer het gesprek met/op school vanwege een of andere reden niet tot stand komt.**

Op basis van de pilot heeft het RBL haar proces voor dit schooljaar (2019-2020) aangepast. Gesprekken met/op school blijven de standaard. Wanneer het niet lukt om een gesprek tot stand te brengen op school gaan we op huisbezoek om de jongere toch te spreken. De uitkomst van het gesprek wordt vanzelfsprekend teruggekoppeld aan de jongere en de school.

³⁷ Dit aantal lag iets lager dan gepland, omdat de meldingen als gevolg van de Corona-crisis en de sluiting van de mbo's 'opdroogden' vanaf maart 2020.